Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 210 (15833) | 1981 оной сентябриин 11, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

Л. И. БРЕЖНЕВ ПЕН СОВАНТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Советскэ Союзда амархаяа ерээд байһан Кампучиин Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Кампучиин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Пен Совантай сентябриин 9-дэ Кремль соо хани ёһоор уулзаба.

XXVI съезд дээрэ хараалагдаһан социально-экономическа хүгжэлтын программые бэелүүлхэ талаар КПСС-эй ба совет арадай хэһэн хүдэлмэри тухай, эб найрамдал болон уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн КПСС-эй, Совет гүрэнэй гадаадын политическэ ажал ябуулга тухай Л. И. Брежнев хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглэһэн байгаа.

Байгуулагдаһан үдэрһөө хойшо үнгэрһэн хоёр хахад жэлэй турша соо Кампучиин Арадай Республика хүн зоной ажабайдалые һайжаруулха, экономикоёо һэргээхэ, обществын социалис үндэһэ һуурие бэхижүүлхэ хэрэгтэ горитой ехэ амжалта туйлаа гэжэ Пен Сован мэдээсэбэ. Пекинэй табималнуудай зонхилхо үедэ хашалта мүрдэлгын уршаг - түбэгые бэе дээрээ үзэһэн Кампучиин арад һүреэтэ муухай урдын байдалые тэхэрюулхэгүйе эрид шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ. Кампучида болоһон хубилалтанууд тэхэришэгүйл.

Зүүн-Урда Азидахи байдалаар нүхэд Л. И. Брежнев, Пен Сован һанамжануудаа хэлсэһэн байгаа. Пекинэй эзэрхэн зонхилогшодой, американ империализмын зүгһөө энэ районие бүдүүлигээр хашалта харшалалгын, аюултай хёмороо зүришэлдөө үүдхэлгын газар болонхой. Пекин болон Вашингтон ажал ябуулгаяа хамтааран бэелүүлхэдээ, дэбжэлтын ба социализмын замаар Индохитадай оронуудай хүгжэлтэдэ һаад тойбо али болохоор ушаруулна, АСЕАН-ай ба Индохитадай оронуудай хоорондохи харилсаанай түгшүүрилые, хёмороо зүришэлдөөе улам дэбэргэнэ. Энэ хадаа бүтэхэгүй политика болоно.

«Кампучиин асуудалаар уласхоорондын конференци» зарлаха гэһэн шиидхэбэринүүд таарамжагүй байна гэжэ Советскэ Союз. Кампучи тоолоно гээд Л. И. Брежнев, Пен Сован батална. Эдэ шиидхэбэринүүд хадаа бэеэ даахан байдалтай гүрэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха гэһэн һэдэлгэ болоно бшуу.

Вьетнамай, Кампучиин ба Лаосой эб найрамдалта үүсхэлнүүдые, тусхайлбал, Индохитадай, АСЕАН-ай оронуудай регионально конференци үнгэргэхэ тухай эдэнэй оруулһан дурадхалые Советскэ Союз шууд сэхээр дэмжэнэ гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев мэдүүлбэ. Зүүн-Урда Азида эб найрамдал хангаха, оршон байдалые һайжаруулха хэрэгтэ энэ дурадхалые бэелүүлгын нүлөө үзүүлхэ байһаниинь арсашагүй.

Совет-кампучиин харилсаае саашадань хүгжөөхэ хараа шэглэлнүүд тухай асуудалаар һанамжануудаа халан абалсаба. Элдэб асуудалнуудаар арадай Кампучида аха дүү ёһоной али бүхы туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Пен Сован НРПК-гай ЦК-гай, НРК-гай правительствын, Кампучиин арадай зүгһөө КПСС-эй ЦК-да, Советскэ Союзай правительство болон арадта, нүхэр Л. И. Брежневтэ гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа мэдүүлээ.

Ороной национальна һэргэн хүгжэлтын түлөө тэмсэлдэ, социалис обществын үндэһэ һуурие байгуулгада, империализмын, эзэрхэн зонхилолгын ба хархис хүсэнүүдэй харата ааша ябуулгануудһаа революционно туйлалтануудые хамгаалгада саашадаашье амжалтануудые туйлахыень Л. И. Брежнев Кампучиин Арадай-революционно партида, Кампучиин бүхы арадта хүсэбэ.

Л. И. Брежнев болон Пен Сованай уулзалга хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэржэ, һанал бодолойнь нэгэн адли байһые элирхэйлэн харуулаа.

КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагшын нэгэдэхи орлогшо В. В. Загладин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. И. Блатов, НРПК-гай ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша Пен Симан гэгшэд уулзалгада хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

...УХА ТҮГЭЛДЭРӨӨР, УРАН ГОЁОР ЗУРАГЛАХА

...адай оронойемнай уран зураашадай V съезд мүнөө Улаан-Үдэдэ хүдэлмэреэ эхилхэнь. Тоосоото үе соо ...зураашадай холбооной правлениин болон Шалгалтын комиссиин хэһэн хүдэлмэри тухай тоосоонууд съезд ...шагнагдаха. Уран зураашадай холбооной хүтэлбэриин органууд болон РСФСР-эй уран зураашадай V ... делегадууд һунгагдаха юм.

...уралдаан хадаа манай республикын соёлой ажабайдалда ехэ удха шанартай, олоной һонирхол татаха ...үн болоно. Энэ хуралдаанай онсо илгаань гэхэдэ, ...Коммунис партиингаа XXVI съездһээ хойшо зургаан һараһаа үлүүтэй сагай үнгэрөөд байхада болохонь ...Тиимэһээ партиин съездын эрилтэнүүдэй ёһоор ... тоосоото үеынгөө хүдэлмэрие сэгнэхэ, съездын ... захяа заабаринуудые бодото ажал ябуулгынгаа ... болтохо байһаниинь элитэ.

... нютагайнгаа арад зон болон олонитын урда ... уран зураашадай тоосохо, харуулха шэнэ, гүнзэгы ... гүн һайхан бүтээлнүүд мүнөө олон байха. Юуб ... хэзээ хэзээнэйхиһээ һүүлэй хоёр жэлдэ тэдэ улам ...гээр ажаллаһан, элдэб олон томо томо выставко хабаадаһан, өөһэдөөшье олые эмхидхэһэн байна.

...съездын урдахана, 1979 оной хабар «БАМ бидэ ба...» гэһэн Бүхэроссиин выставкын манай ниислэл хотодо үнгэргэгдэһэн, мүн РСФСР-эй Уран зураашадай ...ой правлениин нүүдэл пленумэй болоһон ушар Буряадай уран бэлигтэнэй амжалта түгэсөөр, эдэбхи үүсхэлтэйгөөр хүдэлжэ байһанай үнэншэмэ гэршэ боложо үгөө. Тэрэ пленум дээрэ элитэ амжалтанууд болон үшөөл ...эг дутуу дунданууд тухай үнэн сэхээр хөөрэлдэл ...ашаа туһатай байгаа. Уран зураашадаймнай бэлиг ...ри, эдэбхи үүсхэл улам бадараагаа һэн.

...ай жэлнүүдтэ манай хүдэлмэришэн анги, колхозшад болон арадай интеллигенциин хүсэл эрмэлзэл ...эн зоригто ажал харуулһан томо бүтээлнүүд ...гдаһан байха юм. Мүнөө үе сагай агуу барилга ... Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ үдэр ...харгагдажа байгаа баатаршалга тухай элдэб жанрай ...тоото уран бүтээлнүүд бии болоо.

...публика доторнай уран зураг, скульптура, графика, ...трай уран шэмэглэл болон гар урлал — уран зу... искусствын бүхы жанрнууд адли тэгшээр хүгжэжэ ... гэжэ онсо тэмдэглэлтэй. Һүүлэй үедэ илангаяа ...таша, мүнгэшэ дархашуулай уран бүтээлнүүд ехэ ...лда хүртэдэг болоо. Талаан бэлигтэй олон уран ... урган гараа.

... үедэ манай уран зураашадые Хойто-Мүхын тоннельшодой, ...малтагшадай, Борьёогой хонишодой, Байгалай загаһашадай, Баргажанай һаалишадай, Бэшүүрэй таряашадай, ... модошодой дунда хаража болохот. Үе сагайнгаа ... шанарые үнэншэмэ һайханаар харуулха, ажалша зонойнгоо жаргалта баян байдалые үнгын гоё шэ... зураглаха, арбан нэгэдэхи табан жэлэй асар ... зорилгонуудые тэдэнэй бэелүүлхэ хэрэгтэ али бү... туһалха гээшэ уран зурагай искусствын бүхы ябуулагшадай шухала зорилго, нэрэ хүндын хэрэг ...

...һэн хоёр жэлнай олон тоото томо томо выставко ... элбэг байгаа. Нэн түрүүн Эхэ оронойемнай ниис... — Москвада, Октябрьиин революциин үлгы болоһон Ленинград хотодо манай уран зураашадай зохёол ...үүдэй выставкэнүүдэй амжалтатайгаар үнгэрһые, ... болон элитэ ехэ шүүмжэлэгшэдэй үндэр сэг... хүртэһые һанаад үзэел. Тэрэнэй һүүлээр нёдондо ... Алма-Ата хотодо үнгэргэгдэһэн «Буряадай уран ... искусство» гэһэн выставкэ мүн лэ ехэ һайшаал ...да хүртөө бэлэй. Республикымнай уран зураша... ...тануудай бүхы орон соогоо мэдэрэгдэжэ, һай... байһан ушарые мүнөө жэлэй выставкэнүүд эли ... үшөө дахин гэршэлнэ. Армениин ССР-эй ажалша... ...арал, һонирхол татаһан манай уран зурагуудай ... Ереван хотодо һаяшаг дүүрэжэ, мүнөө Азербайд... олонитэ хүн зон Буряад ороной уран бэлигтэнэй ...үүдтэй танилсажа байнхай.

... XXVI съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэ... ...гэн хүдэлөөнэй орон доторнай дэлгэрһэниинь хүн ... мэдээжэ. Тэрээндэ тус искусствын мастернууд ...йгээр хабаадалсаһан байна бшуу. Энээнине 1980 ...һүүл багта үнгэргэгдэһэн «Совет Алас-Дурна зүг» ...ь Бүхэроссиин болон Бүхэсоюзна выставкэнүүдэй ... батадхажа үгэнэ. Манай уран бэлигтэнэй хүдэл...гэнөөр тэндэ харуулагдаа бэлэй. Жэшээнь, Шэтэ...һон зональна выставкэдэ манай 86 автор, Бү... выставкэдэ —27 хүн, харин Бүхэсоюзна выс... 5 хүн хабаадаһан байха юм. Энэмнай ехэ ам... гэжэ тоологдохо зэргэтэй.

... зураашадай холбооной правлени «Зохёохы ажалай залуушуултай ябуулагдаха хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай мэдээжэ тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлэн, ехэ хэмжээ ябуулгануудые эрхилһэн байна. Тэрэ...одо залуу уран зураашадай семинарнууд, зүбшэн ...нүүд, тусхайта выставкэнүүд, түбэй мастерской... һуралсал гаралга, олонитэ ажалшадтай уулзал... тусхай дээдэ һургуулинуудта бэлигтэй залуу... эльгээлгэ гэхэ мэтэ хэмжээнүүд өөрынгөө аша ... харуулжа шадаа. Зохёохы хүдэлмэридөө ехэ амжал...лаһан олон залуушуул СССР-эй Уран зураашадай ... гэшүүдээр абтаһан байха юм. Һүүлэй хоёр жэ... туршада тус холбооной гэшүүдээр 23 хүн абтажа, ... республика доторнай бүхыдөө СССР-эй Уран зу... холбооной 58 гэшүүд тоологдоно. Тиигэжэ Си... болон Алас-Дурна зүгтэ нилээд томо эмхи болонхой.

...Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейтэй хамта ...оной правлени уран бүтээлнүүдые олонитэдэ тайл... ойлгуулха, залуу үетэнине гоё һайханда дура... хүмүүжүүлхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулдаг ... «Уран зурагай искусствын недели» заншалта болон ... Промышленна предприяти болон колхоз, совхозуу... ажалшадтай олон уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд үнгэр... лекцинүүд уншагдадаг байна. Тусхай мэргэжэл... ...айн дурааараа зураг зурадаг хүнүүдтэ туһа хүргэхэ ... ехэ юумэн хэгдэдэг гээшэ.

... зохёохы ажалдань тохёолдодог дутуу дунда... шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай шүүмжэлхы ёһо...гэн хөөрэлдөөнэй съезд дээрэ болохо байһаниинь ... Юуб гэхэдэ, бүхы уран зураашад жэгдэ һайнаар ...гүй. Арад зоной ажабайдалые гүн удхатайгаар, ...доор, тобойсо харуулаагүй, һулашаг зурагуудшье ... үзэгдэнэ бшуу. Хүдэлмэришэн ангиин, колхозно ...дай байдалдахи шэнэ хубилалтануудые мүнөөнэй ... хүрэмөөр, уран хурсаар үшөөл харуулагдажа ша...гүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Зохёохы ажалтанай дун... сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрине ...ха гээшэ мүнөө ехэ удха шанартай.

...дайнгаа ажабайдалаар ажаһууха, гэдээнтэй баяр ...үдалыень хубаалдаха, ажабайдалай үнэн зүбые, ... һайн һайхан уг зорилгонуудые баталан гэршэлхэ, ... байгуулалтын эдэбхитэй хабаадагша байха — ... искусствын бодото дээрэ арадай шэнжэнь, бо... дээрэ партийна шэнжэнь мүн болоно», —гэжэ пар... XXVI съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев онсо тэмдэглээ ... Тиимэһээ партиин энэ тодорхой заабаринуудай ... зохёохы ажалайнгаа саашанхи зорилго болон шэг...дые Буряадай уран зураашадай съездын тодор... хараалха байһаниинь дамжаггүй. Үе сагаа удха тү...ээр, уран хурсаар, үнэншэмэ тодоор харуулха гээшэ ... вангин уялга мүн.

...ЭН ЁҺООР ...АНДАНА

...ВАН. «Армэлектромаш» ...һээ хүнгэдхэгдэһэн шэг...й түрүүшын бүлэг ге... Зүүн Сибириин ...риятинуудта эльгээгдэбэ. ...рическэ машинануудай ...укторнууд ашаг үрэтэй ... коэффициентые хоёр ... дээшэлүүлээ, урдань бү... агрегадуудтай сасуу... түмэр гаргашалгые дүрбэнэй нэгэ шахуу хубяар хороогоо юм.

Түмэр багаар гаргашалха, материалнуудые гаргашалгын нормые бага болгохо комплексно программа предприяти дээрэ бэелүүлэгдэнэ. Пластмасса болон бусад зүйлнүүдые хэрэглэжэ, алмалта хэнэ. Электромашинануудай роторнуудые оньһон аргаар түгэс бэлэн болгодог түрүү арга нэбтэрүүлһэниинь түмэр гээлтэ хоролтодо оруулангүй үзелнүүдые бүтээхэ арга олгоо. Мүнөө жэл тус нэгэдэл мянганһаа дээшэ тонно түмэр алмаад байна.

(ТАСС).

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭЕЭ ТҮРГЭДХЭХЭ!

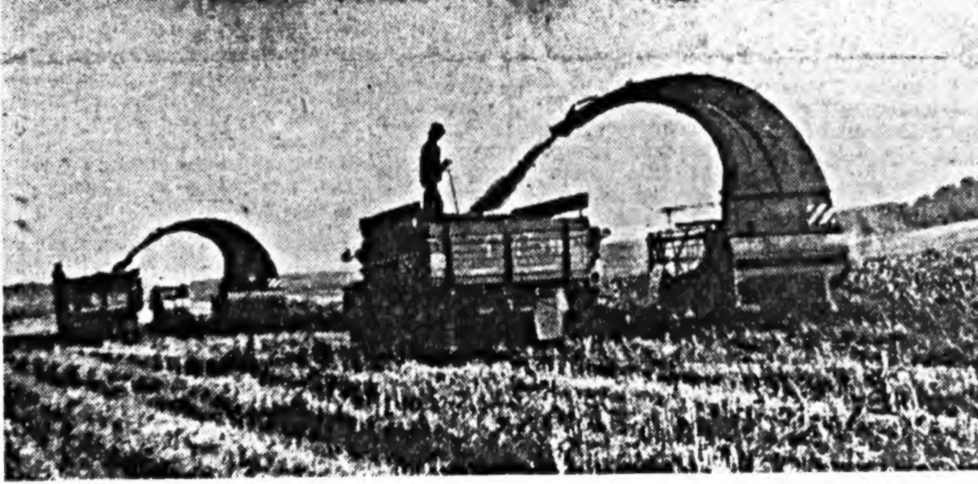

Хүдэриин совхозой (Хяагта) түбэй һү һаалиин фермын дэргэдэ силос дарагдажа байнхай. Кукурузын поли дээрэ табан «Вихрь» комбайн үглөөнэй наранһаа үдэшын харанхы болотор хүдэлгэгдэнэ. Үдэртөө 300 тонно силос даргдана. Үнинэй механизатор, КПСС-эй гэшүүн Владимир Тамажапович Банзаров звеное хүтэлбэрилнэ.

— Байгша ондо кукуруза һайн ургаа. 7000 тонно силос, 300 тонно сенаж дараха түсэбтэйбди. Тэрэнээ үлүүлэн дүүргэхэ хүсэлэнтэйбди, —гээд звеное даагша В. Т. Банзаров хэлэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: звеное даагша В. Т. Банзаров; агрегадууд кукурузын поли дээрэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хүдөө ажахын ШЭНЖЭЛЭЛ

1981 ОНОЙ СЕНТЯБРИИН 7-ной МЭДЭЭГЭЭР РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ БОЛОН СОВХОЗУУДАЙ САБШАЛАНГАЙ, ТАРИМАЛ НОГООНОЙ 71 ПРОЦЕНТНЬ САБШАГДААД. ҮБҺЭ БЭЛЭДХЭХЭ ТҮСЭБ 40 ПРОЦЕНТ, СЕНАЖ — 78, НОГООНОЙ ГУРИЛ — 61, НАБШАҺАТА ТЭЖЭЭЛ — 78 ПРОЦЕНТ ДҮҮРГЭГДЭЭ, 400 МЯНГАН ТОННО СИЛОС ДАРАГДАА.

Һүүлэй долоон хоногто үбһэ, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри нилээд урагшаа дабшуулагдаба. Кабанскын, Түнхэнэй, Захааминай районуудай ажахынууд сабшалангаа ба тарималнай ногоогоо сабшажа дүүргээ. Мүн Хэжэнгын районой ажахынууд энэ түсэбөө 82 процентдэ хүргэбэ.

Тиигэбэшье һүүлэй мэдээгээр 138 мянга гаран гектар сабшалангай, тарималнай ногооной ургаса хуряагдаагүй байна. Илангаяа Яруунын, Сэлэнгын, Ахын, Баунтын, Хориин районуудай ажахынууд ехэхэн гээгдэлдэ байһан зандаа. Эдэ районуудта ногооной хахад хуби шахуунь хуряагдаадүй.

Бүхыдөө республика дотор 191 мянгаад тонно үбһэн бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 15 процентээр бага болоно. 163 мянга гаран центнер үбһэ бэлэдхэжэ, түсэбөө 98 процентдэ хүргэһэн Кабанскын районой ажахынууд мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Эндэхи Байгалай ОПХ, Кабанскын шубуунай фабрикын коллективүүд үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэнхэй. Мүн Хяагтын, Бэшүүрэй, Баунтын, Сэлэнгын районуудта нёдондоной энэ үеынхиһөө ехэ үбһэн һүрилэгдэнхэй.

Зүгөөр Ахын, Яруунын, Баунтын, Хэжэнгын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй районуудта үбһэ бэлэдхэхэ түсэб миил 17—31 процент дүүргэгдээ, нёдондоной энэ үеынхиһөө нилээд бага үбһэн абтаа. Ушар иимэһээ үбһэ хуряалгаяа зогсоонгүй, намаг, шугы бургааһан соохи ногоое суглуулха, хулһа ожорһо сабшаха арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэхэ болоно.

Энэ жэлдэ 137 мянга шахуу тонно сенаж даргдаа гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 20 процент дээгүүр юм. Энэ талаар Хяагтын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Кабанскын, Хэжэнгын районуудай ажахынууд түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргээд байна. Тэрэшэлэн Зэдын районой колхоз болон совхозууд энэ түсэбөө 91 процентдэ хүргэжэ, нёдондонойхиһоо 24 процент ехэ сенаж даранхай.

Үнгэрһэн долоон хоногто ногооной гурил гаргаха хүдэлмэри нилээд хурдадхагдажа, тэрэ 23 мянга гаран тоннодо хүргэгдөөд, нёдондоной энэ үеын хэмжээе 31 процентээр үлүүлээд байна. Ногооной гурил гаргаха түсэбөө гансал Хэжэнгын районой ажахынууд дүүргэнхэй. Эндэ 1106 тонно иимэ витаминта гурил гаргагдаа. Мүн Хурамхаанай, Кабанскын, Яруунын районуудай ажахынууд энэ түсэбөө бэелүүлхэ дүтэлөө.

Тиин гэһээ энэ хүдэлмэри Сэлэнгын, Баргажанай, Захааминай районуудта тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Эдэ районуудта түсэбөөр хараалагдаһан гурилай миил гурбанай нэгэ хубинь гаргагдаад байна. Хориин, Баргажанай, Хурамхаанай районууд нёдондонойхиһоо бага гурил бэлэдхээ.

Эдэ үдэрнүүдтэ силос дараха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа оробо. Һүүлэй мэдээгээр 400 мянга гаран тонно ногоон силостэ даргдаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 46 процент ехэ болоно. Эгээн ехэ силос — 71.787 тонно — Бэшүүрэй районой ажахынууд дараад байна. Энэнь нёдондоноихиһоо 4,4 дахин дээгүүр силос ехэ даргдаа.

Харин олохон районууд энэ талаар гээгдэлдэ оронхой. Нёдондонойхиһоо бага силос дараад байһан районуудай тоодо Хориин, Хурамхаанай, Баргажанай, Хэжэнгын, Яруунын районуудые тоолохоор. Тус районуудай ажахынууд нёдондоной энэ үедэ бэлэдхэгдээд байһан силосэй хахадыеньшье дараадүй байһаар.

Саг ошожол байна. Тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжонуудаа хаа хаанагүй дүүрэнээр хэрэглэжэ, ойрын үдэрнүүдтэ түсэбтэ даабаряа дүүргэхэ гээшэ ажахы бүхэнэй дайшалхы зорилго мүн. Тиихэдээ бэлэдхэпэн тэжээлээ һайнаар хадагалха, кабанскынхидай жэшээгээр бүхы үбһэеэ малай фермэнүүдэй газаа оруулха, шэмэтэ тэжээлээ химическэ зүйлнүүдээр шанаржуулха, хартаабха, огородой эдеэнэй үлөөдэһэ, корнеплодуудай болон хартаабхын эшэ набша хэрэглэжэ, холимол силос дараха эрилтэ табигдана.

ШАДААЛ ҺАА, ЕХЭЭР НӨӨСЭЛХЭ

Нийтын хони, малай тоогоор манай совхоз Сэлэнгэдээ эгээн баян ажахы юм. Тиимэһээ үбһэ, шэмэтэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ гээшэ гол зорилгомнай болонхой. Зүгөөр жэл бүри гүйсэд хүрэхэ тэжээлээр фермэ, отаранууд хангагданагүй. Жэшээлхэдэ, нёдондо бэлэдхэгдэһэн 30 мянган центнер үбһэн хэрэглэмжын 70 процент болоо һэн. Мүнөө жэлдэшье тэрээнһээ дээшэ үбһэн абтахагүй хэбэртэй.

Теэд ганса үбһөөр малаа тэжээхын аргагүй. Илангаяа шэмэтэ тэжээл, ороохо тарянай зүйл фермэ, гүүртэнүүдтэ тон хэрэгтэй ааб даа.

Шэмэтэ тэжээл ургуулха, бэлэдхэхэ тусхай звено байгуулагдаа һэн. Тэрэниие коммунист, республикын габьяата механизатор Юрий Михайлович Запарин толгойлно. Звеногой бүридэлдэ мүн лэ шадамар бэрхэ механизаторнууд Фаткрей Валеев, Равиль Максумов, Анатолий Гончаров хүдэлнэ. Тэдэнэртэ 500 гектар һайн таряалан даалгагданхай. Сэлэнгэ мүрэнэй эрьедэхи плантациинь 200-гаад гектар уһалагдадаг юм.

Үндэр ургасын түлөө тус звено жэлэй дүрбэн сагта оролдоно. Намарһаа эхилжэ, шэбхэ зөөжэ гаргана, тараана. Үбэлдөө хүр саһа тогтоохоһоо гадна, бүлүүр станци хүдэлгэжэ, тарилгынгаа эхэнхи талмайе уһална. Кукуруза, наран сэсэг тарихынгаа урдахана минеральна үтэгжүүлгэ агротехникын эрилтын ёһоор хүрьһэндэ оруулна. Иимэ харууһалга, оролдолгын ашаар үндэр лэ ургаса абадаг болонхой. Тусхайлбал, нёдондо эдэнэр гектар бүриһөө 130 центнер шэмэтэ ногоон тэжээл өөһэдынгөө хүсөөр хуряагаа бэлэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ кукурузашад тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Сагаан-Арал, Бэлюутэ гэжэ газарнуудта мянга-мянган тонно багтаасатай хоёр траншейе шэмэтэ силосээр дүүргэбэ. Удаань Вершинын үүлтэртэ малай фермын дэргэдэхи наран сэсэг кукуруза хоёрой холимог ургасые богонихон болзор соо хуряажархёо. Мүнөө дүн хамта 3500 тонно силос даргдаад байна. Энэ хүдэлмэрие имагтал Ю. Запаринай звено хэжэ гараа.

Сэхыень хэлэхэдэ, манай эндэ баһал гандуу байжа, шэмэтэ тэжээлэй болон тарянай гараса бирагүйшэг. Зүгөөр малаа тордихо тэжээлэй таряа, обёос, зелёнко зарим тэды абтахаар. Силос даралга үргэлжэлһөөр. Эдешээгүй тарянай зарим хубинь шэмэтэ тэжээлдэ хуряагдана. Мүнөө зүргаан комбайн хүдэлгэгдэнэ. Саашадаа үшөө 5 агрегат шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадаха юм.

Имагтал сенаж, силос малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэдэ ехээр нүлөөлдэг. Тиимэһээ үбһэ хуушанайхяар һүрилжэ хуряахын орондо сенаж болгохо гэжэ оролдонобди. Хэрбээ нёдондо 10 мянган центнер сенаж дараһан байгаа һаа, мүнөө жэл хоёр дахин ехэ—20 мянга гаран центнер бэлэдхэгдээд байна.

Витаминтай ногооной гурил нөөсэлхэ хэрэгтэ мүн лэ анхаралаа хандуулнабди. Мүнөө дээрээ 1300 центнер иимэ тэжээлтэй болоод байнабди.

Тэжээл бэлэдхэхэ эгээн харюусалгатай саһа үшөө үнгэрөөдүй. Ногоон һолоомо, обёос, эдешээгүй таряан, мүн сабшалангай заха, бургааһа шугын булан тохойн ногоо гэхэ мэтые хуряажа, шэмэтэ тэжээлэй нөөсэдэ нэмэри болгохо зорилготойгоор совхозой хүдэлмэришэд ажаллана.

Б. ХАРУЛЬЧИЕВ,
Сэлэнгын совхозой ахамад агроном.

ЗАЛИТАЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ

Мүнөө үедэ Ойбоной сабшаланда долоон хүнһөө бүридэһэн комсомол-залуушуулай звено ажаллана. Тус коллективые эдэбхитэй комсомолец Леонид Леонтьев хүтэлбэрилнэ.

Түсэбэй ёһоор эдэ звеногой гэшүүд 100 гектарай ногоо сабшажа, 750 центнер үбһэ хуряаха түсэбтэй юм. Тиин Галбайн отделениин звеногой үбһэшэд район дотороо үүсхэл гаргаһан С-Д. Будаевай хүтэлбэридэг комсомол-залуушуулай звеногой уряае һайшаан дэмжэжэ, хараалһан даабаряа дүүргэһээр. Харлигай сабшаланда Слава Бадлуев морин косилкаар үбһэ сабшахадаа эрхимлэнэ.

Тэрэшэлэн Үнэгэтэйдэ тэжээл бэлэдхэдэг Даша-Нима Обоевой ударидадаг звено баһал амжалтатай. Эндэ гол түлэб 9—10 классуудай һурагшад ажаллаа. Зундаа һурагшад Баяр Бухаев, Валерий Обоев, Анатолий Машкинов, Валерий Дамбаев, бусад эрхим дүнгүүдые туйлажа шалгараа.

И. ФЕДОРОВ.

Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхоз.

БАТА НЭГЭДЭЛЭЙ, НЯГТА ЖАГСААЛАЙ УРЯАТАЙ

БАКУ. (ТАСС). Түрүү үзэлтэй демократическа залуушуулай бата нэгэдэл, нягта жагсаал хадаа империализм болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү, эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэнь тэдэнэй үүргые саашадань дээшэлүүлхэ шухала нүхэсэл болоно гэжэ «Залуушуул, хүгжэлтэ ба эб найрамдал» гэһэн уласхоорондын конференцидэ хабаалагшад нэгэн һаналтайгаар мэдүүлбэ. Энэ конференци сентябриин 9-дэ Бакуда дүүрэв.

Азиин, Африкын, Латиин Америкын 38 ороной хүбүүд, басагад долоон хоног соо үргэлжэлһэн хуралдаанда хабаадаһан байна. Гүрэнүүдэйнгээ хүгжэлтэдэ залуушуулай ямараар хабаазажа байһан тухай тэдэ хөөрөө. СССР-тэ хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулгын үедэ бүхэсоюзна Ленинскэ комсомолой олоһон дүй дүршэлые тэдэнэр ехэ һонирхолтойгоор шуналһан байна. Азербайджанай нефть олзоборилдог газар, фабрика, заводууд, колхоз, совхозууд конференциин аудитори боложо, харин оронуудһаа ерэһэн айлшадынай совет үетэн сасуутанайнгаа ажал хэрэгүүдтэй, ажабайдалтай танилсаба.

— Бата эб найрамдалай түлөө тэмсэл, бүү зэбсэгүүдые хуряалга, арадуудай хоорондохи үгээ ойлголсолгые бэхижүүлгэ, обществые социальна ба экономическа талаарнь шэнэлхэн хубилгалгада эдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадалга мүнөө үедэ залуушуулай демократическа хүсэнүүдэй бэелүүлжэ байһан ажал ябуулгын гол шэглэл болоно,—гэжэ СССР-эй Залуушуулай эмхинүүдэй комитедэй (КМО) түрүүлэгшэ В. Аксенов хэлэнэ —. Азиин, Африкын, Латиин Америкын гүрэнүүдэй залуу үетэнэй политическэ эдэбхиин ургажа байһые, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай залуушуулай эмхинүүдтэй сүлөөлэгдэһэн оронуудай залуушуулай холбоонуудай харилсаае тэдэнэй гүнзэгыруулэн хүгжөөхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһые Бакуда болоһон уласхоорондын уулзалга үшөө дахин батална.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА ДҮҮРЭНТЭЖЭ БАЙНА

Таряа хуряалга түгэсхэхы шатадаа оробо. СССР-эй Центральна статистическэ управлениин мэдээнүүдэй ёһоор, сентябриин 7-ной байдалаар 105,9 миллион гектарай талмай дээрэһээ ороохото ба ороохото-бобово ургамалнууд (кукурузые оруулалсангүй) хадагдаһан байна. Энэнь түсэбэй 88 процент болоно. Хадагдаһан талмайн эхэнхи хубиин ургаса сохигдожо абтаа.

Сибириин, Казахстанай шэнэ газар элдүүридэг областьнуудай ажахынууд таряа хадалга, сохилго дээрэ оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана. Намарай ольбо унатар полинууд дээрэхи хүдэлмэреэ дүүргэхын тула механизаторнууд оньһото техникээ түхэрэен сүүдхэдээ шахуу хэрэглэнэ. Ороной урда хубида барайгар, ороохон болгогдохо кукуруза хуряалга түлэг дундаа.

Ажахынууд техническэ ургамалнуудые хуряажа захалба. Байгша ондо 3,6 миллионһоо үлүү гектарай талмай дээрэ саахарай свекло ургуулагдаа.

Мүнөө болбосоруулгын предприятинуудай коллективүүдтэй хамта ажахынууд тарилгын талмайн гектар бүриһөө эгээл ехэ саахар абахын түлөө тэмсэжэ байна. Жэлһээ жэлдэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйладаг ямполиинхидой хараа түсэбүүд энэ талаар тэдэнэртэ жэшээ болоно. Хлопчатник, наран сэсэг, лен-долгунец болон бусад техническэ ургамалнуудые таридаг ажахынууд ямполиинхидой дүй дүршэлые хэрэглэнэ.

Хартаабхашадта халуун хаһа саг оробо. Эдэнэр 2,6 миллион гектарай талмай дээрэһээ хартаабха малтажа абаха байна. Талмайн 27 процент дээрэһээ овощой ургаса хуряагдаа.

Ажахынууд намарай тарилгаяа үргэлжэлүүлһээр. 20 миллион шахуу гектарай талмай дээрэ тарилга хэгдэбэ. 31 миллионһоо үлүү гектарта намарай паар хахалагдаа.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

БАРИЛГА—МҮНӨӨДЭРЭЙМНАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

Капитальна барилга хадаа манай ороной арадай ажахын эгээл шухала һалбаринуудай нэгэн болонхой. Олон миллион барилгашад оронойнгоо экономикые хүгжөөхэ, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, мүн арад зонойнгоо ажаһуудалые һайжаруулха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулдаг гээшэ.

Мүнөө хүсэн түгэс индустритай гүрэн түрэ болоод байһан манай орондо барилгын ба барилгын индустриин организацинуудһаа гадна, томо-томо промышленна предприятинуудта өөһэдын барилгын управленинүүд, барилгашадай коллективүүд бии болгогдонхой гээшэ. Мүн манайшье завод өөрын барилгашадай коллективтэй болонхой юм. Тэдэнэй, мүн Транспортна барилгын министерствын подрядна организацинуудай хүдэлмэришэдэй оролдолгоор лэ заводнай һууриинь табигдажа эхилһэн сагһаа хойшо мүнөө хүрэтэр таһалгаряагүй үргэдэжэл байдаг гээшэ. Эдэ бүхы жэлнүүдтэ үйлэдбэриин хүсэнүүдэй үргэдхэгдэжэ, шэнээр оньһожоруулагдан зэбсэгжүүлэгдэхын хэжүүгээр хүдэлмэришэдэй ажалай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха барилга үргэнөөр ябуулагдана бшуу.

Гансахан арбадахи табан жэл соо заводто 21 миллион 717 мянган түхэригэй капитальна һомололго ашаглагдаһан байна. Тэрэ тоодо 12 миллион 172 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ. Гэхэтэй хамта найман миллион шахуу түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри өөһэдынгөө хүсөөр бүтээһэн байнабди. Бүхы капитальна һомололгын 12 миллион 241 түхэригынь үйлэдбэридэ сэхэ хабаатай барилгада, 7 миллион 476 мянган түхэригынь гэр байрын-коммунальна ба соёлой-ажаһуудалай барилгада гаргашалагдаа.

Энэ хугасаа соо 20495 мянган түхэригэй гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаһан байха юм. Тэрэ тоодо промышленна канализациин уһа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэ, вагонуудые ябуулха депо, 172 хүнэй байха хамтын байра, телефонно станци, техническэ мэргэжэлэй 13-дахи училищиин байшангай залгалаа гэхэ мэтэ баригдаа. Хүдэлмэришэдэй ажалай эрхэ байдалые һайжаруулхын тула заводто 350 хүнэй эдеэлхэ столовотой тусхай ажаһуудалай корпус баригдажа, нэгэдэхи комплексынь байгша оной июль һарада тушаагдаад байна.

Заводой цехүүдые техническэ талаарнь һэльбэн шэнэлхэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Заводой барилгашад цехүүдэй хүдэлмэришэдтэй хамта арбадахи табан жэлдэ хуушарһан түхеэрэлгэнүүдые шэнэлэн һэльбэхэ талаар 9 миллион 678 мянган түхэригэй хүдэлмэри бүтээгээ. Тэрэнэй 8 миллион 37 мянган түхэригынь поточно линини бариха түхеэрэлгэнүүдтэ ба үйлэдбэриин зарим участогуудай хүсые ехэ болгохо хэрэгтэ зорюулагдаһан байха юм. Бүхыдөө мүнөөнэй, үндэр бүтээсэтэ 448 түхеэрэлгэ тодхогдоо.

Элдэб материальна эд зөөри хадагалха складууд, 1560 дүрбэлжэн метр талмайтай, һарабшатай, ашаалалгын платформо бэлдэгдэһэн байна.

Гэр байра, соёлой-ажаһуудалай барилга бодхооход талааршье арбадахи табан жэлдэ горитой ажал хэгдээ. Энэ хугасаа соо бүхыдөө 37699 дүрбэлжэн метр талмайтай байрын арбан гэр, хоёр магазин, нөөсэлгын касса гэхэ мэтэ баригдажа, ашаглалгада оруулагдаһан байна. Арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ манай барилгашад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа, промышленна гэр байрын ба соёлой-ажаһуудалай барилгын жэлэй түсэбые 107,4 процент, барилгын хүдэлмэриин бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбые 103,1 процент бэелүүлээ һэн.

Заводой бүхы барилгын хүдэлмэри «Бурятгражданпроект» институдай мэргэжэлтэдтэй, «Улан-Удэтрансстрой» трестын, барилга-хабсаралгын 834-дэхи, 559-дэхи поезднуудай хүдэлмэришэдтэй нягта харилсаа холбоотойгоор ябуулагдадаг юм. Генподрядчигууднай манай барилгашадтай хамта электровозууд болон тепловозуудые заһабарилха үйлэдбэриие һэльбэн шэнэлһэн, булад шудхадаг цехые заһабарилһан, заводые электрын элшэ хүсөөр хангадаг түхеэрэлгэнүүдые шэнэлһэн, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые, механическа цех бариһан байна.

Арбадахи табан жэлдэ эршэдэжэ, хүсэ абаһан барилгымнай хүдэлмэри мүнөөнэй табан жэлдэ габшагайгаар ябуулагдана. Тиигэжэ, жэшээнь, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин 1981 оной хахад жэлэй түсэб 102,3 процент, тэрэ тоодо өөрын хүсөөр барилга — 101,8, генподрядаар хэгдэдэг барилга 123,4 процентээр дүүргэгдөө. Энэ жэлдэ 105 квартиратай гэрэй 35—35 квартиратай хоёр блок ашаглагдаба. Мүн локомотивна комбинадай хүдэлмэришэдэй ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдээ. Иигэжэ гэр байра бариха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь холо урид сүм дүүргээд, манай барилгын управлениин коллектив жэлэй түгэсэтэр 105 квартиратай гэрэйнгээ һүүлшын блогой барилгые дүүргэхэ гэһэн үндэр уялга абанхай. Мүн ехэ хүдэлмэри Яруунын районой Гүндэ тосхоной соёлой байшангай барилга дээрэ хэгдэнэ. Тиихэдэ Ивалга тосхондохи туршалгын гэрэй барилга дүүргэгдэжэ байнхай.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хахад жэлэй ажалай дүнгөөр манай барилгын управлениин коллективтэ КПСС-эй горкомой ба горгүйсэдкомой, КПСС-эй Железнодорожно райкомой ба райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугууд барюулагдаа һэн. Энэ хадаа тус управлениин партийна организациин хүтэлбэрилхы, эмхидхэхы ехэ хүдэлмэриин ашаар түйлагдаһан амжалта мүн гээд сэгнэхэ хэрэгтэй. Юуб гэбэл, завод соогоо эгээл хүсэтэй партийна организацинуудай нэгэн эндэ гэжэ тоологдодог. Барилгын управлениин партийна организациин секретарь Иван Федорович Новиков олон жэлдэ заводто ажаллаһанайнгаа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагданхай. Тиихэдэ модошо дархашуулай бригадир Николай Семенович Горбачев заводой парткомой гэшүүн юм. Олонхи участок, бригадануудай хүтэлбэрилэгшэдээр коммунистнууд томилогдонхой. Тэдэнэй дунда ажалаараа, ниитынгээ эдэбхи үүсхэлээр шалгарһан залуушуул олон.

Барилгашадай мэргэжэл шадабарине, тэдэнэй юрэнхы ба политическэ эрдэм мэдэсые дээшэлүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Управленидэ һурган хүмүүжүүлэгшэдэй совет эмхидхэгдэнхэй. Дүршэлтэй бэрхэ үнинэй хүдэлмэришэд залуушуулые һургадаг. Гансахан энэ жэлэй долоон һара соо 7 хүн хоёрдохи мэргэжэл шудалһан, 90 хүн мэргэжэлээ, 13 хүн разрядаа дээшэлүүлһэн байха юм. Ажалай түрүү онол аргануудые шудалха һургуулида юһэн хүн һуралсана. 1980—1981 онуудай һуралсалай жэлдэ эндэхи хоёр хүн институт дүүргээ, үшөө 5 хүн һуралсалаа үргэлжэлүүлһээр. Дүрбэн хүн техникум дүүргэжэ, үшөө 5 хүн һурана. Арба гаран хүн хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулида һурана. «Залуу хүдэлмэришэн бүхэндэ — дунда эрдэм» гэһэн уряатай заводой коллективүүд хоорондын конкурс-харалгада барилгын управлениинхид түрүү һуури эзэлээ һэн.

Мүнөө барилгашаднай бүхыдөө 418 хүн болодог юм. Ойрын үедэ тэдэнэй тоое 500—600 хүрэтэр олошоруулжа, жэлдээ 5—6 миллион түхэригэй барилга хэдэг болохо зорилготойбди. Энэ яһала шиидхэжэ боломоор асуудал. Гэбэшье дутагдалнууд олон гээшэ. Өөһэдһөөмнай дулдыдаһан, заводоймнай коллектив доторхи дутуу дундануудай тухай хэлэлтэгүй. Тэдэнние бидэ һайн мэдэнэ, усадхахын түлөө оролдоно гээшэбди.

Барилгын хүдэлмэри олонхи ушарта материалнуудай, нэн түрүүн хирпиисын дуталдаһанһаа боложо удаардаг гээшэ. Өөһэдын хүсөөр барилга хэдэг ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энээние һайн ойлгохо байха. Үгышье һаа, үшөө нэгэ иимэ асуудал. КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор манай заводые һэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэридэ 250 хүнһөө бүридэһэн студентнэрэй отряд эльгээхэ гэжэ шиидхэгдээ һэн. Тэд бидэндэ оройдоол 90—100 хүн эльгээгдээ. Иимэрхүү асуудал Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлениин үмэнэшье табилтай. Энэ жэлдэ техническэ мэргэжэлэй училищи дүүргэгшэдһээ оройдоол 7 хүн бидэндэ эльгээгдээ. Энэ даншье бирагүй, үсөөн ха юм. Харин манай 2-дохи, 13-дахи училищинууд барилгын мэргэжэлтэдые бэлдэдэггүйнь мэдээжэ.

Республикын түрүүшын промышленна гигант — Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводые һэльбэн шэнэлэлгын, тэрэниие үргэдхэлгын хүдэлмэри эхилбэ гээшэ. Найман жэл соо хэгдэхээр хараалагдаһан энэ асари ехэ хүдэлмэриин хэмжээн 131,4 миллион түхэригтэ болохоор хараалагданхай юм. Энээнэй 112,8 миллион түхэригтэнь барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэхэ. Тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэглэлэй барилгада 62,5 миллион түхэриг, гэр байрын ба ажаһуудалай барилгада 48,14 миллион түхэриг мүнгэн зөөри гаргашалагдаха байна. Энэ айхабтар ехэ барилгые түсэблэгдэһэн болзор соонь, һайн шанартайгаар дүүргэхын тула заводой барилгын управлениин ба Транспортна барилгын министерствын организацинуудай урда ехэ харюусалгатай зорилгонууд табигдана гээшэ.

Энэ харюусалгата даабаряа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула заводто хүдэлжэ байдаг барилгын организацинуудые улам хүсэтэй болгохо шухала. «Улан-Удэтрансстрой» трестын подразделенинүүдые жэлдээ 9—10 миллион түхэригэй хэмжээнэй барилга хэхэ шадалтай болгохо байгаа. Энэ талаар мүнөө дээрээ алинииньшье — заводой барилгын управленишье, «Улан-Удэтрансстрой» трестшье гүйсэд оролдолго үшөөл гаргаадүй байһаар. Гэхэтэй хамта энэ онсо анхарал табимаар асуудал шуу.

Барилгашадай гараар, тэдэнэй оролдосото ажалаар манай завод үргэдхэгдэн баригдаха. Барилгын хүдэлмэриин эршэһээ тэдэнэй бүтээсэ дулдыдаха. Тиимэһээ заводой барилгын асуудал манай захиргаанай, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай онсо анхаралда байха зэргэтэй.

В. САРЖАН,
Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой начальник.

БЭРХЭШЭЭЛҺЭЭ СУХАРИНГҮЙ

Энэ үедэ Барагхан нютагайхид бэрхэшээлтэй байдалда оронхой. Хүнтэйн үндэрһөө Бархан уулын хормойгоор нэмжын хэбтэһэн нуга харабал, тоогүй олон багахан нуурнуудай наранай элшэдэ толорон гэрэлтэхые харахат. Юун болоо гээшэб гэхэдэ, эндэ һүүлэй үедэ бороо ехээр орожо, колхозой энэ сабшалан уһанда абташоо бшуу. Гадна уһан Элһэн, Бархан, Хонхино, Галтай тосхонуудта туласа ерээ юм. Эдэнэй хоорондо харгы гэжэ байхагүй, гансал тэдээндэ онгосоор хүрэжэ болохо. Уһанай олтирог дээрэ үлөөд ажаллажа байһан үбһэшэдтэ эдеэ хоол болон бэшэшье хэрэгтэй юумэн мотоор табиһан онгосоор абаашагдана. Тиихэдэ партийна энэ суглаандашье холын гүүртэ, отарануудай малшад онгосоор хүрэжэ ерэһэн байна.

Эртүүр ган гасуур боложо, эндэ орооһото ургамал бүхыдөө шаташоо. Һүүлэй энэ ехэ бороогой удаа ногоон болон тэжээлэй ургамалнууд нилээд һайжарһан байна. Иимэ бэрхэтэй байдалда колхозой правлени, партийна, профсоюзай организацинууд хуряалгын хүдэлмэрине дахин зүбшэн хэлсэжэ, хэмжээ абаха баатай болоо бшуу. Тиигэжэ эндэ гол анхарал сенаж, силос дараха, витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ хандуулагдаа. Жэшээлхэдэ, Сагаан-Нуурай полевой станда кукуруза хуряагдажа, витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэнэ. Иигэжэ богонихон саг соо 700 тонно силос дарагдаа. Бүхы хуряалгын хүдэлмэрине колхозой түрүүлэгшэ В. Д. Цыренов өөрөө толгойлно. Мүн колхозой мэргэжэлтэд өөһэдөө трактор, машинануудта һуужа, механизаторнуудые саг зуура амаруулна. Иигэжэ гэрэлтэ үдэрые гүйсэд хэрэглэнэ ха юм.

Колхозой гэшүүн бүхэн тохёолдоһон байдалые ойлгожо, мэдэжэ, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэй, эмхитэйгээр хабаадажа, өөрынгөө хубитые оруулха байһанаа мэдүүлнэ. Сабшалангай уһанда абтаашье һаань, колхозой һаалишад, хонишод тус тустаа 20 центнер үбһэ бэлэдхэжэ колхоздоо тушаахаар шиидээ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хүдэлжэ шадаха хүн бүхэн — пенсионернүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һурагшад булта үбһэ бэлэдхэлдэ гаража, уһан соохи ногоо сабшаад, хуурай газарта гаргажа хатаана, бухаллана.

Тэрэшэлэн мүнөө үедэ Хүнтэйн тариалан ехэ найдал түрүүлнэ. Эндэхи хүдэлмэрие һайнаар эмхидхэжэ, хуряалгаяа түргэн, богони болзорто үнгэргэбэл, бүдүүн тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абахаар зорижонхой. Энээндэ колхозой правлени ехэ анхарал хандуулна. Тэжээл бэлэдхэхэ талаар байгуулагдаһан колхозой штабай гэшүүд хүдэлмэриин энэ халуун участок дээрэ саг үргэлжэ байжа, социалис мүрысөө эмхидхэнэ, үбһэшэдэй һаадгүйгөөр ажаллаха эрхэ байдал байгуулна.

Партийна суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнар хэлсэгдэһэн асуудалаар ехэ һанаагаа зобожо байһанаа элирхэйлхэ зуураа, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал оруулаа. Мүнөө тохёолдоод байһан эрхэ байдалһаа нэрэтэй түрэтэйгөөр гараха талаар хэмжээнүүд хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилбэ.

Энэ партийна суглаанда КПСС-эй Хурамхаанай райкомой пропаганда болон агитациин таһагые даагша Г. В. Харнохоев, район гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник М. М. Дагаев гэгшэд хабаадаа.

В. ГАРМАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

МАЛ АЖАЛ — *онсо шухала һалбари*

ЭМХИДХЭЛ ҺАЙЖАРУУЛҺАНАЙ АША

Түрэл партиингаа XXVI съездын шиидхэбэрине бэелүүлхын, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые урагшатайгаар дүүргэхын түлөө Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшад, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо ехэ оролдосотойгоор хүдэлжэ, түрүүшын илалта түйлаба. Эдэнэр үнгэрһэн август һарын 11-дэ гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб дүүргэһэн, бэлэдхэлэй пунктда 4530 центнер һү оруулһан тухайгаа элидхэбэ. КПСС-эй Гусиноозёрскын горком болон арадай депутадуудай Сэлэнгын район советэй гүйсэдком эдэнэрые түйлаһан амжалтаарнь халуунаар амаршалһан байна.

Энэ ажахын малшад ямар аргаар иимэ магтаалда хүртэбэб? Нэн түрүүн совхозой дирекци, партком фермэнүүдтэ ажалай эмхидхэл һайжаруулха, мал ажалай шиидхэхы газарнуудаар найдалтай хүнүүдые, коммунистнууд болон комсомолшуудые табиха, социалис мүрысөө шадабаритайгаар эмхидхэхэ, түрүүшүүлые али болохоор урмашуулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулаа. Мал ажал гээшэ хүдөөдэ эгээл габшагайгаар хүдэлхэ һалбари болохо ёһотой гэһэн КПСС-эй XXVI съездын заабари хүн бүхэндэ ойлгуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Эндэ һү һаалиин фермэ бүхэндэ эмхидхэгдэһэн партийна бүлэгүүд ехэхэн үүргэ дүүргэһэн жэшээтэй.

Һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүдэй, һаалишадай, малшадай дунда социалис мүрысөөн аша үрэтэйгөөр эмхидхэгдээ. Мүрысөөнэй дүн арбан хоног бүхэндэ согсологдожо, ажалай түрүүшүүлдэ мүнгэн шан, дамжуулгын улаан вымпелнүүд барюулагдана. Һүүлэй һаранuудта социалис мүрысөөндэ һүтэйн фермын коллектив холо түрүүлжэ ябана.

Һаалишадай дунда ажалай үльгэр жэшээ харуулагшад олон. Түрүү һаалишад Лидия Нимаевна Бадмаева, Галина Ешидоржиевна Балданова ганса өөһэдынгөө ажахы дотор бэшэ, мүн бүхы район соогоо мэдээжэ болонхой. Эдэнэр һү һааха жэлэйнгээ түсэб холо үлүүлэн дүүргэнхэй. Эдэ һаалишад үнгэрһэн долоон һарын туршада үнеэн бүриһөө 1617—1536 килограмм һү һаанхай. Галина Ешидоржиевна зунай 3,5 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1150 килограмм һү һаажа, абаһан социалис уялгаяа болзорһоо урид бэелүүлһэн байна. Тэрэшэлэн һаалишад Долгоржаб Дашидондокова, Александра Нимаева, Бабасан Дондукова болон бусад эрхим ажалаараа шалгарна.

Зунай сагта һү һаали дээшэлүүлгэдэ мал адуулагшад ехээр нүлөөлдэг гээшэ. Энэ совхозой үнеэдые адуулагшад Василий Балданов, Бабасан Гомбоев, Данзан Санжиев, Владимир Будаев гэгшэд ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, бүхы мэргэжэл шадабаряа элсүүлнэ. Тиигэжэ эдэнэр һара бүхэндэ түсэбтэ даабаряа дүүргэжэ, мүнгэн шанда хүртэнэ.

Һая тугаллаһан гү, али гунижан үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлэн һааха, үнеэдэй һү шэмынь зэргээр бурдууг уулгаха, һүрэгүүдээ үзүүр һайн ногоондо бэлшээхэ хэрэгтэ һаалишад, малшад онсо анхардаг гуримтай. Илангаяа үбэлжэлгын үедэ тэжээлээ зүбөөр хубаарилан хэрэглэжэ шадаһан байна.

Һаалишад, малшадһаа совхозой хонишодшье гээгдэнэгүй. Ахалагша хонишод Владимир Будаев, Дашанима Арьяев, Тарба Иванов, Цырендоржо Эрдынеев гэгшэдэй бригада һүрэгүүдээ бүрин бүтэнөөр ондо оруулһан габьяатай.

Эдэ бүхы амжалтанууд мүн адууһа малдаа шэмэтэй һайн тэжээл бэлэдхэжэ абаһанай аша үрэ мүн. Совхозой хүдэлмэришэд хэды ган гасуур болоошье һаань, сабшалангаа һайнаар харууһалһанай ашаар үбһэ ехээр бэлэдхэжэ абаа һэн. Мүн гүрэн түрэ тарья талханай зүйлөөр горитой туһалһан байна.

Үбэлжэлгын үедэ тэжээл буйлуулха хүдэлмэри эндэ жэшээтэ һайнаар эмхидхэгдээ юм. Тамир һулатай малые тордихо шэмэтэ тэжээл совхозой түб һууринда бэлдэгдэжэ байгаа. Энэ цех сүүдхэ бүхэндэ 10 гаран тонно иимэ диетическэ тэжээл бэлдэжэ, тусхай автомашинаар отарануудта зөөжэ гаргаа. Адууһа малда ногооной гурил, нарһанай шэлбүүһэн, набшаһата тэжээл, минеральна нэмэлтэнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэһэн байна. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд отара, гүүртэнүүдээр саг үргэлжэ ябажа, үбэлжэлгын хойноһоо шанга хиналта табигдаа һэн. Эдэ бүгэдэ аша үрэеэ харюулна.

Зунай бэшээриин үедэ совхозой малшад улам эмхитэйгээр, эдэбхитэйгээр ажаллажа ороо. Ой тайгын ногоо хэрэглэхэ зорилгоор холо Арюунай бэлшээридэ хоёр гүүртэ мал абаашагдаа. Тэрэнэй нэгыень — эрэ хашарагуудай гүүртые дүршэл ехэтэй үхэршэн Геннадий Клушин даажа гараа. Тэрээндэ туһалха мал адуулагшадаар Чингис Ухинов, Баяр Бабасанов гэгшэд табигдаа. Нёдондо Г. Клушин энэ бэлшээридэ малаа һайнаар адуулжа, үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 890 граммаар нэмээжэ асарһан шадабаритай. Тиихэдээ нэгэшье үхэр гарзада оруулаагүй. Байгша ондо эдэ малшад нёдондоноойхиһоо үлүү үрэ дүн харуулха хүсэлтэй.

Тэрэшэлэн холын бэлшээриин арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ зорилготойгоор Надежда Лодоевагай гүүртынхид ажаллажа байна. Тэрэ Николай болон Банзаракца хүбүүнтэеэ суг хүдэлнэ. Энэ бүлэдэ 184 бүрүү, хашараг даалгагдаа. Эдэнэй тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 900 граммһаа дээшэ нэмээхэ гэһэн социалис уялга малшадай бүлэ абанхай.

Энэ совхоздо суутай, солотой тугалшад бии. Тэдэнэрэй нэгэнiинь Ханда Банзаракцаевна Нимаева болоно. Бүхэли наһаараа энэ хүнгэн бэшэ ажалда ябажа, дүршэл шадабаритай болоһон тугалшан үнгэрһэн долоон һарын туршада тугалнуудайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдээ 663 граммаар нэмээжэ шадаа. Энэ жэлдэ нэгэшье тугал гарзалуулаагүй.

Байгша оной августын эхеэр хонишодой үдэр энэ совхоздо үнгэргэгдэһэн юм. Эндэ хонишодой ажал үндэрөөр сэгнэгдээ. Бүхы совхозоороо гүрэндэ нооһо худалдаха жэлэй түсэб 117 процент дүүргээ. Хонин бүриһөө 3,1 килограмм нооһон абтаба. Мүн хурьгадые абаха, түлжүүлхэ түсэб бэелүүлэгдээ. Энээнэй ашаар хонидой тоо олошоруулха түсэб 135 процентдэ хүргэгдэнхэй.

Мүнөө жэлэй түл абалгын үедэ энэ ажахыда бригадна гурим хэрэглэгдэхэеэ болижо, сакмануудые бүридхэдэг болоо. Юуб гэхэдэ, урдань бригадна аргаар хүдэлхэдөө хурьгадые гарзагүйгөөр томо болгохо талаар хэншье тусгаар харюусадаггүй байгаа бшуу. Харин хурьгашан бүхэндэ сакман даалгажа үгэхэдэ, тэдэнэрэй харюусалга эрид дээшэлһэн байха юм. Сакманщик бүхэн хурьгадаа һара хахадай туршада харууһалха уялгатай байһан. Хэрбээ энэ болзортоо тэдэнэр абаһан хурьгадаа гарзагүйгөөр тушаабал, салин хүлһэнһөө гадна, мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Тиимэһээ тэдэнэр нэгэшье хурьга гарзалуулхагүй гэжэ оролдоо бшуу.

Энэ жэлдэ совхозой комсомолой организаци үнэтэ үүсхэл гаргаа. Юуб гэхэдэ, эдэнэр 48 эрхим нүхэдөө сакманщигуудаар эльгээһэн байна. Эдэнэрэй олонхинь жэшээтэ һайнаар хүдэлөө. Жэшээнь, механизатор Руф Бальчинов сакманщигаар хүдэлхэдөө, 122 хурьга бүрин һайнаар томо болгоо. Мүн жолоошон Борис Жамбалов, хүүгэдэй саадай хүмүүжүүлэгшэ Елизавета Бамбарова, зоотехник-селекционер Светлана Доржиева, гагнууршан Дарима Малиева, тогоошон Варвара Соколова, Ольга, Баяр Цынгуевтан болон бусад амжалтатайгаар ажаллаа, даажа абаһан хурьгадаа гарзагүйгөөр түлжүүлээ.

Эхэ хонидые харууһалагшадай дундаһаа ахалагша хонишон Бадма Доржиевич Дондуковой бригада эрхимлээ. Эдэнэр отарынгаа зуун хонин бүриһөө 103 хурьга томо болгоод, нооһо тушааха даабаряа 2,3 центнерээр үлүүлээд, хурьгадай шэгнүүрые һайнаар нэмээһэн байна. Энэ хонишондо «1981 оной совхозой чемпион» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Тэрэшэлэн Даша Цыбденов, Тарба Иванов, Роза Цыденова, Бадма Аюшеев, Нина Цыренова гэгшэд жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые, социалис уялгануудаа нилээд үлүүлэн дүүргэжэ, мүрысөөндэ түрүүлээ.

Иигэжэ совхозой малшад КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулжа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэхээр зорижонхой.

Г. САБЖАЕВ,
«Улаан Сэлэнгэ» газетын редактор.

ХОНИШОД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭ

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Хориин районой Хүрбын совхозой хонишод хурьга абалгаар, гүрэндэ нооһо худалдалгаар һайн үрэ дүнгүүдые түйлажа, абаһан социалис уялгала нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ. Энэ хадаа тус совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, зоотехническэ мэргэжэлтэдэй, нэн түрүүн бүхы хонишодой хонин ажалда бодото анхарал хандуулжа, хонидойнгоо тоо толгой олошоруулхын, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө шухала хэмжээ ябуулгануудые хараалжа, энэ абаһанайнь аша үрэ болоно.

Үнгэрһэн жэлэй үрэ дүнгүүдые харахада, энэ ажахы зуун эхэ хонин бүриһөө 91 хурьга абаһан, нэгэ хониһоо 3350 грамм нооһо хайшалжа, гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө 100,4 процент дүүргэһэн һайшаалтай.

Социалис мүрысөөндэ шалгаржа, зарим хонишод һайшаама үрэ дүнгүүдые түйлаба. Жэшээлхэдэ, совхозой залуу хонишон Константин Александрович Дыренов зуун эхэ хонин бүриһөө 115 хурьга абажа, зуутанай тоодо түрүүшынхеэ оробо. Тэрэ нэгэ хониһоо 3,7 килограмм нооһо хайшалжа, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ совхоз дотороо түрүү, район соогоо хоёрдохи һуури эзэлбэ. Иимэ амжалта бэлээр түйлагдаа бэшэ, харин нүхэр Дыреновэй оролдосо ехэтэйгээр, үнэн сэхээр ажаллаһанай үрэ дүн болоно.

Совхоз дотор хонидоо һайнаар харууһалдаг, ашаг үрыень жэл ерэхэ тудам дээшэлүүлдэг хонишод олошорно. Зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаһан Евгений Цыденжапович Бальжинов, зуун эхэ хонин бүриһөө 98 хурьга абажа, ниитынгээ хонин һүрэгтэ табиһан Надежда Цыреновна Митыпова гэгшэдые магтан дурдаха шухала.

Түлгэ, эрье хонидые гээлтэ, хоролтогүйгөөр харууһалжа, һайнаар ондо оруулһан, нооһо хайшалха даабаряа холо үлүүлэн дүүргэһэн түрүү хонишод Дарису Очировна Дашиева, Фания Загидулина болон бусадые тэмдэглэмээр.

Совхозой хонишод мүнөө хонидоо ороондо оруулжа, хүсэ шадалынь һайжаруулха хэрэгтэ шухала анхарал хандуулна. Мүн хонидойнгоо хашаа, хорёо һэргээн заһабарилха, үбһэ хоол бэлэдхэхэ, искусственнэ аргаар хонидоо ороондо оруулха пунктнуудые бэлэдхэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Эндэхи хонишод ерэхэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абажа түлжүүлхэ, хонин бүриһөө 3,5 килограммһаа доошо бэшэ нооһо хайшалха, гүрэндэ нооһо худалдаха түсэбөө 102 процент дүүргэхэ, хонидойнгоо 92 процентһээ доошо бэшые бүрин бүтэн ондо оруулжа, хүхэ ногоон дээрэ гаргаха социалис уялга абанхай.

Д. ДОРЖИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хориин район.

Совет орон дотор

ХАБСАРГАМАЛ ГЭРНҮҮД

КАЛИНИН. Нэгэ байратай тааруу зохид гэр бодхоохын тула оройдоол табан «тэбхэр» ба үшөө хэдэн час саг хэрэгтэй юм. Облмежколхозстройобъединениин Калининскэ барилгын комбинат Дээдэ Волгын тосхонуудта имагтал иимэ гэрнүүдые бодхоожо эхилээ.

Иимэ «тэбхэр» бүхэниинь гэрэй эзэдые хүлеэн абахаар бэлэн болоһон шахуу хабсаргамал таһалга болоно. Үшөө комбинадай цех соо байхадань ханануудынь, шалань, үһээнь, электро-түхеэрэлгэнь тэрээндэ хабсаргагдадаг байна. Трайлернууд хабсаргамал таһалгые хэрэгтэй газартань асарна, харин үргэдэг кран тэдэниие түргөөр хабсарган суглуулна. Барилгын талмай дээрэ гансал гэрэй һуурине табиха, бэлэн болоһон гэрые хушаха ба досоохиниень шэмэглэхэ хэрэгтэй болоно.

Зубцовскэ, Лихославльска, Калининскэ ба Рамешковскэ районуудай ажахынуудта комбинат 60 гаран иимэ гэрнүүдые эльгээгээ юм. Жэлэй дүүрэтэр предприяти үшөө 100 гэр бүтээжэ, захилшадта тушааха байна. Тэдэнэй туд бүхэниинь гурбан таһалгатай, кухнитай, хамһабариин байратай, верандатай юм.

Энэ табан жэлдэ областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хоёр миллионһоо үлүү дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра абаха.

КАЗАХАЙ ССР. «Карагандауголь» гэжэ нэгэдэлэй Октябриин революциин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ шахтын горнягууд жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур 43 мянган тонно шулуу нүүрһэ үйлэдбэрилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шахтын түрүү горнягууд Н. Гельф, Ф. Базулдинов, Г. Петряков, Р. Хисматулин гэгшэдые ажалайнь амжалтаар пионернүүд амаршалба.

ТАСС-ай фотохронико.

Мүнөөдэр республикын уран зураашадай V съезд нээгдэхэнь

ЗОРИЛГОНУУДНАЙ ЕХЭ

1980 ондо Москвада, Зүүн зүгэй арадуудай искусст... түрэнэй музейдэ Буряадай уран зураашадай выставкэ ажалта ехэтэйгээр үнгэрөө һэн. Хожомынь Ленинград, Алма-Ата хотонуудаар тус выставкэ аяншалһан байгаа. ...жэл «Буряадай искусство» гэһэн выставкэ нара... Армениин республикада айлшалһанайнгаа удаа, Азер...жанай ниислэл — Баку хотодо ерэжэ, олоной һонирхол үүсхэжэ байнхай.

Буряадай Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Д-Н. Д. ...аров, РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Н. Саха...ская, искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат И. И. ...тоева, РСФСР-эй арадай уран зурааша А. В. Казанский — эдэ нүхэд выставкые хүргэлсэжэ ошоһон байгаа. ...ван, Баку хотонуудта Буряадай уран зураашадые ...раар угтанаб, выставкэ хэр амжалтатайгаар үнгэржэ ...наб, уран зураашаднай саашадаа ямар зорилгонуудые табинаб — эдэ бүхы асуудалнуудта харюу болгон РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Н. САХАРОВСКАЯГАЙ статьяе уншагшадай анхаралда толилнобди.

...а дүү республиканууд аяншалжа ерэхэдээ, ...ы хүдэлмэреэ шэнээр, ...шэлхы нюдөөр харааб, ..., айхабтар эршэмтэй... хүдэлхэ хүсэлэнтэй бу... гээ һаам, тэндэ — Эхэ ...йнай баруун-урда хи... манние ямараар угтанаб, энэ аяншалгын би... хэды ехэ туһатай бай... тухайлна бэзэт. Олон ... харагшадай угаа ехээр ...рхон, манай выставкые ...да, буряад уран бэлиг...рээ омогорхохо, бахар... сэдьхэл бидэндэ түрөөд ... һэн. Бидэнэй нүхэ..., зохёохы харилсаагаа ...эй тогтооһон уран зу...д Еревандашье, Баку...е манние хани халуу...р угтаа. Эдэ нүхэднай хи... оронойнгоо эгээл һай... газар нютагуудаар би...ие аяншалуулаа, урда ...үзэсхэлэнтэ хэрэм, ор...дые, һүмэ сүмэнүүдые харуулаа, музейнүүдээр, уран зураашадай мастерскойнуудаар ябуулаа. Энэ үедэ хэды зохёохы ольһотой олон бодолнууд, зорилгонууд түрөөб даа...

Бүхы харагшадые выставкэ тон ехээр һонирхуулаа. Тэрэ үнгэрһэн саг тээшэ хандаһан бодолтойгоор эмхидхэгдэнхэй байгаа гэхэ гү, али тобшолон хэлэбэл, Буряадай искусствын эхин үндэһэлэй табигдажа байха үеын уран бүтээлнүүдһээ эхилээд, залуу мастернуудай, уран зураашадай һүүлэй жэлнүүдтэ бүтээһэн зүйлнүүд хүрэтэр олоной үзэмжэдэ табигдаа. Ц. С. Сампилов, Р. С. Мэрдыгеев, А. Е. Хангалов мэтэ суута мастернуудай уран зурагуудтай зэргэлэн, һүүлэй үеын мэдээжэ уран зураашад Д-Н. Д. Дугаров, А. В. Казанский, Т. А. Рудь, С. Р. Ринчинов, Ю. А. Чирков гэгшэдэй бүтээлнүүд харагшадай анхаралда дурадхагдаа. А. Цыбикова, Д. Пурбуев Ч. Шенхоров, Р. Санжиев гэгшэд уран зурагай һургуули һаяхан лэ дүүргэжэ ерэһэн юм. Эдэ залуу бэлигтэнэй зохёолнуудтай харагшад мүн лэ танилсажа байнхай. Выставкэдэ имагтал уран зурагууд эльгээгдээ бэшэ, харин графика, скульптура, театрай шэмэглэл, уран шэмэгэй, гар урлалай бүтээлнүүд мүн лэ харагшадай анхаралда табигдаа һэн. А. А. Окладников, Н. И. Стариков, Е. Н. Неволина — мэдээжэ эдэ графигуудай зурагуудтай хамта залуу уран зурааша Д. Олоевой бүтээлнүүд выставкые шэмэглээ. Г. Васильевай, Э. Цыденовэй модоор бүтээһэн скульптуранууд буряад искусствын онсо өөрсэ шэглэлые харуулаа. В. Базаровай, Р. Жимбеевагай шабар амһартанууд, Ж. Эрдынеевэй, Г. Налхановай, Б. Жамбаловай, Б. Батожабайн мүнгэн бүтээлнүүд, зүүдхэлнүүд харагшадай дурые хүрэһөөр татаа.

Нигэжэ Буряадай искусствын эхин үндэһые табилсаһан элитэ уран зураашадһаа эхилээд, мүнөөдэрэй залуу бэлигтэнтэй танилсаха арга боломжые Ереван, Баку хотонуудайхидта тус выставкэ олгоо гээшэ. Үндэһэн уран зурагай ёһо заншалнуудһаа эшэ абан хүгжэһэн мүнөө үеын манай уран зураашад Россин болон Европын оюун бэлигтэ мастернуудай дүй дүршэлые халан абажа, социалис реализмын искусство байгуулжа шадаа гэжэ энэ выставкэ гэршэлэн харуулаа.

Выставкые эмхидхэхэдээ, олон мастерай бүтээлнүүдые арга боломжоороо абаашаха гэжэ оролдообди. Гэхэ зуура, Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной томилһон эрилтэ ехэтэй комисси выставкэдэ эльгээгдэхэ хүдэлмэринүүдые шэлэжэ абаһан байгаа. Бүхыдөө 300 гаран зүйл абаашагдаа.

Выставкэдэ бүтээлнүүдээ эльгээлсэһэн залуу уран зураашад тухай хэдэн үгэ хэлэһүү. Альбина Цыбикова уран зурагай һургуули дүүргэжэ ерэмсээрээ, БАМ-ай хүдэлмэришэд тухай хэдэн ехэ зурагуудые бүтээжэ, мэдээжэ уран зураашадай анхаралые хандуулаа һэн. Мүнөө залуу уран зурааша Х. Намсараеван нэрэмжэтэ буряад драмын академическа театрай шэнэ баншангай шэмэглэлые урлан бүтээлсэжэ байна. Тиихэдэ Чингис Шенхоровые мүн лэ һонин уран зурааша гэжэ һанагшаб. Түрэл нютаг Түнхэнөө, Саяан уулын саһата орьёл хабсагайнуудые Чингис хэды һайханаар зураглана гээшэб! Зурагуудынь ямаршье нэгэ үни бутарма дулаан шэнжэтэй, тэдээн соонь — сэлгеэ агаар, сэлмэг тэнгэри, наран, наран...

Залуу график Даниил Олоевой бүтээлнүүд олондо һайшаагдадаг юм. Городой пейзаж харуулһан үнэгата маягтай зурагуудыень харахада, гүүрһаар, хитад бэхээр зурадаг шадабариинь онсолон тэмдэглэхээр.

Шабараар юумэ бүтээгшэдэй дунда Римма Жимбиева хоморой шухаг бэлигтэн гэжэ тоологдодог болонхой. Тэрэнэй хэһэн һолонгошуу үнгэтэй шабар амһартанууд ямар һайхан бэ! Тэрэнэй оролдожо бүтээһэн, үнгын шэрээр будаһан аяга табагуудай олоной дура буляадаг байһаниинь гайхалгүй.

Б. Батожабай, Б. Жамбалов, Ж. Эрдынеев, Г. Налханов, А. Андриевский, В. Уризченко гэхэ мэтэ алташа, мүнгэшэ нарин дархашуулые дурдаха болобол, үшөө гушаад шахуу нэрэнүүдые тоолохоор байна. Эхэнэрнүүдэй үзэсхэлэн һайхан шэмэглэлнүүдые, мүнгэн хэтэ, хутага, бусадшье зүйлнүүдые алта, мүнгөөр уралан бүтээдэг мастернууд бидэндэ олон. 1980 ондо Зүүн зүгэй арадуудай музейдэ мүнгэшэ залуу дархашуулаймнай хэһэн эд хэрэгсэлнүүд табигдажа, олоной һонирхол үүсхээ һэн.

Саашанхи зорилгонууд тухай асуугаа һэнта. Мүнөөдэр республикымнай уран зураашадай V съезд хүдэлмэреэ эхилхэнь. Мүн РСФСР-эй уран зураашадай ээлжээтэ съезд болохоор хүлеэгдэнэ. Тиимэһээ ажалнай ехэ, зорилгомнай хизааргүй байна гээшэ.

Л. САХАРОВСКАЯ,
РСФСР-эй арадай уран зурааша.

ЭХЭ, БУДАМШУУ БОЛОН БУСАД...

Манай хөөрэлдөөн

Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша, республикын искусствын габьяата ажал ябуулагша, Буряадай комсомолой шангай лауреат Геннадий Георгиевич Васильевта республиканска шан һаяхана олгогдобо. Энэ ушартайнь дашарамдуулан, Г. Г. ВАСИЛЬЕВТАЙ манай корреспондент уулзажа, зохёохы ажал тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгэхыень дурадхаһан байна.

* * *

—Геннадий Георгиевич, нэн түрүүн искусствада хэһэн түрүүшын алхамууд. тухайгаа хөөрыт.

—Имагтал скульптор болохоб гэжэ һанагшагүй һэн би. Гэбэшье зураг зураха, модоор, шабараар ан амитадай, хүнүүдэй дүрсэнүүдые хэхэ тон ехэ шуналтай байгааб. ...н дээрэ һиилэдэг мастер болохо гэжэ шиидээд, Архангельска областьдо оршодог Ломоносов хотын М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ училищи һуража, 1962 ондо тэрэнээ дүүргээд, Улаан-Үдэеэ бусажа ерээ һэм.

Һаһан залуу, зохёохы бодол, зорилгонуудни ехэ байгаа, одоошье тиихэдэ хүдэлмэри гээшэ эхилээ һэн хаш. ...сашье яһдаар бэшэ, модоор, түмэрөөр юумэ бүтээхэ аргатай байһанаа ойлгожо, ...жомынь ехэнхидээ модон скульптурануудые бүтээдэг болоо һэм.

— Танай түрүүшын амжалтанууд! Бүтээһэн скульптурануудтнай ямар выставкэнүүдтэ мүнөө табигданаб!

— Эртымни бүтээлнүүд тухай хэлэбэл, «Хоёр хүдэршүүл» гэжэ нэрлэгдэһэн хүдэлмэри болоно. Тэрэ 1965 ондо зональна, Бүхэроссин выставкэнүүдтэ табигдаа һэн. 1964 ондо бүтээгдэһэн «Үглөөгүүр» гэһэн багахан скульптура Улаан-Баатарай уран зурагай музейдэ бэлэглэгдэнхэй. Шубуухай бариһан хүбүүнэй дүрсэ 1969 ондо бүтээгдээ. Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн зональна выставкэдэ тэрэмни табигдаа. Хожомынь 1980 ондо Москва, Ленинград, Алма-Ата хотонуудаар аяншалаа, мүнөө Ереван, Баку хотонуудта үнгэржэ байһан «Буряадай искусство» гэһэн выставкэдэ табигданхай. Мүн лэ 1969 ондо «түрэһэн» «Мэхэтэй Будамшуу», «Хонишон эхэнэр» гэһэн бүтээлнүүдни зональна, бүхэроссин болон бүхэсоюзна выставкэнүүдтэ харуулагдаһан байна.

1974 ондо Чехословакида үнгэргэгдэһэн скульпторнуудай уласхоорондын симпозиумдо хабаадалсаа һэм. Тэндэ хоёр һарын туршада Румыниин, Польшын, Японой болон бусад оронуудай скульпторнуудтай, тэдэнэй зохёол бүтээлнүүдтэй танилсажа, дүй дүршэлөө халан абалсаха золтой байгааб. Гэртээ бусаха болоходоо, тэндэ бүтээһэн «Хатаржа байһан ангуушан», «Хонишон эхэнэр» гэһэн хүдэлмэринүүдээ бэлэг болгон орхёо һэм. 1974 ондо СССР-эй Соёлой министерствын захилаар «Ургашан» бүтээгдээ. Тэрэ бүтээлни мүнөө уласхоорондын выставкэнүүдтэ харуулагдана. Иимэрхүү байна. Хорёод жэлэй туршада хэдэн олон юумэ бүтээгдээ юм бэзэ. Бараниинь хаана, ямар выставкэдэ табигдааб гэжэ тоолоһонойшье үлүү бэшэ аал даа?

— Ямар нэгэн скульптура бүтээхэдээ, хайшан гэжэ, хэр удаан хүдэлдэгбта!

— Энэмнай модоной хатуу, зөөлэнһөө, һайн муугаа эхилээд, али бүхы шанарһаа, элдэб ушарһаа дулдыдадаг ха юм. Томонууд скульптура дээрэ жэлһээ үлүү хүдэлхэш, бағануудынь нэгэ һарын туршадашье бүтэшэдэг. Олонхи скульпторнууд хүрэгөө бүтээхэһээ урид сагаан шабараар дүрсыень хэжэ, тэрээгээр мастернуудта модо түнхэюулжэ, һиилүүлжэ, хүдэлмэриие дүүргүүлдэг. Би тиигэжэ хүдэлжэ шадахагүйб. Юуб гэхэдэ, алибаа бүтээлээ өөрөө носожо, эхинһээнь һүүлдэнь хүргэбэл, һанаамни дүүрэн үлэдэг юм. Һанаан дүүрэхэ гэжэшье даа. Юрэдөө, елотой уран зурааша гээшэ сэдьхэл дүүрэн, һанаа амар хэзээдэшье һуудаггүй гэжэ һанагшаб.

— Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ ороходо, нарай үхибүү тэбэриһэн эхэ хүнэй дүрсэ анхарал татаадхидаг. Энэ скульптура тухайгаа хөөрэжэ үгыт.

— «Эхэ» гэжэ нэрлэгдэһэн скульптура дээрээ жэлэй туршада хүдэлөө һэм. Эхын жаргал эдлэһэн ажалша эхэнэрнүүдэй шарайе хаанашье ябахадаа адагладаг, хэзээшьеб иимэ ехэ скульптура бүтээхэб гэжэ сэдьхэдэг һэм. Үбдэг дээрэнь таршалжа хэбтэһэн үхибүүгээ али бүхы зоболонһоо аршалжа халхалһан, һайхан шарайдаа ямаршье айһан, һүрдэһэнэй, дарлагдаһанай тэмдэггүй, амгалан сэдьхэлтэй, ажалша хүдэр гартай эхэ хүнэй дүрсые бүтээхэ гэжэ оролдоо һэм. Тиигээд заатагүй иимэ ехээр хэхэб гэжэ шиидээл һэн хойноо, томо гэгшын хуша модо бэдэрэгдээ.

— Мүнөө юун дээрэ хүдэлжэ байнабта!

— Совет скульпторнууд нимгэн түмэр шэрээжэ, скульптурна бүтээлнүүдые һаянайл хэдэг болонхой. Би энэ аргые хэрэглэн, Ленин багшые сээжэ бэеэрнь харуулһан хүрэгые урлажа дүүргэхэ дүтэлөөб. Республикынгаа тогтоогдоһоор жаран жэлэй ойдо зорюулан, Советскэ Союзай Герой генерал-майор Илья Васильевич Балдыновай, Буряадай түрүүшын эрдэмтэн Доржо Банзаровай, поэт Дондок Улзытуевай, уран зохёолшо Исай Калашниковай хүрэгүүдые бүтээхэ зорилготойб. Үшөө тиихэдэ... Улаан-Үдэ ороһон али нэгэ харгы дээрэ наран тээшэ тэгүүлһэн хурдан хүлэгтэ буряад баатарые харуулһан ехэ хүрэг бодхоодог һайб гэжэ һананаб. Амигүй модондо ами оруулжа, үльгэр домогто хэлсүүлдэг ухаатай сэсэн Будамшууе гү, али үхибүүгээ энхэрэн тэбэриһэн Эхые, бусадшье геройнуудаа бүтээхэдээ, хүн зониие багаханааршье баясуулаа һаань, би һанаандаа золтой ябадагби...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Васильев ажалдаа.

ТООСООТО ВЫСТАВКЭ УРИНА

Буряадай уран зураашадай ээлжээтэ съездэ зорюулагдаһан республикымнай уран зураашадай тоосоото выставкэ мүнөөдэр Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ нээгдэбэ. Тус выставкын бэлдэгдэжэ байха үедэ манай корреспондент музейн залнуудаар ябажа, олоной үзэмжэдэ табигдахаяа байһан зохёолнуудтай танилсаһан, уран зураашадтай уулзаһан байна.

— Солбон Раднаевич, бэлдэгдэжэ байгаа тоосоото выставкэ тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгыт. Энэ танай хэдэн ехэ зурагууд табигдахань гэжэ мэдэнэбди. Ямар шэнэ бүтээлнүүд дурадхаабта? — гэһэн асуудалтайгаар Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша **С. Р. Ринчиновтэ** бид түрүүн хандабабди.

— Буряадай уран зураашадай һүүлшын хоёр жэлэй туршада бүтээһэн хүдэлмэринүүд тус выставкэдэ табигдахань гээшэ. Эдэнэй олонхинь 1980 оной октябрь һарада Шэтэдэ үнгэргэгдэһэн зональна выставкэдэ харуулагдаа һэн. Гэхэ зуура, ... лэ шэрэ будагайнь хатажа байһан гэхээр шэнэ зурагууд мүн лэ эндэ бии. Жэшээлэбэл, «Северобайкальск. 1980 оной ноябрь» гэһэн ехэ зураг РСФСР-эй габьяата уран зурааша Даши-Нима Дугаровай тон һүүлшын бүтээл болоно. Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадта зорюулагдаһан энэ эпическэ зураг харагшадай онсо анхаралые хандуулха ха. Мүн тиихэдэ А. Казанскиин, Ю. Чирковой, К. Дульбеевэй, Г. Налабординай, Э. Аюшеевэй болон бусадшье уран зураашадай шэнэ хүдэлмэринүүдтэй харагшад һонирхон танилсаха байха. А. Сахаровская, Н. Стариков, Д. Пурбуев — эдэ мэдээжэ графигуудай выставкэдэ дурадхаһан зурагуудые һайшаамаар гэжэ һанагдана. Өөр тухайгаа хэлэбэл, — «Хонишод», «Үглөөгүүр. Аалин намдуу байдал». «Залуушуул» гэһэн ехэ зурагууд, Баргажанай тала дайдые зураглаһан гурбан пейзаж болон пианистка Дарима Линховоиной дүрэ зураг һүүлшымни бүтээлнүүдһээ шэлэгдэн абтаһан байна.

Ямар хүдэлмэринүүдэй, хаана табигдахаяа байһаниинь хүсэд тодороодүй байбашье һаань, ханада жэрытэр түшүүлэгдэһэн зурагуудые ябажа харахадаа, выставкын хэды ехэ һонирхол үүсхэхээр байһаниие тухайлхаар һэн.

К. Дульбеевэй «Зэдын талада», «Хонишон Д. Б. Семёновой дүрэ зураг» гэһэн хүдэлмэринүүд, Д. Пурбуевай «Эсэгэдээ», «Түмэн Жаргалан хатан» гэһэн зурагуудынь, И. Стариковай БАМ-ай барилгашадта зорюулагдаһан хэдэн багахан зурагууд ухаандаа хадуугдамаар байна. Мэдээжэ уран зурааша А. Тимин СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаевай дүрэ зурагые тон һонирхоор бүтээгээ. Залуу уран зурааша А. Цыбиковагай зурагуудые үни удаан һайшаан зогсомоор. Эдэ зурагуудые харахадаа, шэрэ будагайнь һолонготоһон һайхан үнгые, онсо өөрсэ шэнжые тэмдэглэхээр. Тэрэнэй «Уһанда шунгагшад», «Минисгэй тэбэриһэн Оюна», «Аламаа», «Наран сэсэгүүд» гэжэ нэрлэгдэһэн зурагуудынь харагшадай дурые буляахань гэжэ ойлгохоор.

—Уран зурааша гээшэ үе сагтаяа урилдан ябаха зэргэтэй, —гэжэ РСФСР-эй арадай уран зурааша А. В. Казанский хөөрөө һэн. — Мүнөө үеын ажалша совет хүн лэ зурагуудаймнай гол герой ха юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ би иимэ геройнуудтай ехэ зурагуудые бүтээхэ гэжэ оролдооб. Энэ выставкэдэ «БАМ-тоннельстройн» мастер» гэһэн зураг, уран зохёолшо Михаил Степановай, Ажалай Улаан Тугай орденто хүдэлмэришэн А. Н. Вороновой дүрэ зурагууд табигдаа. Г. Налабордин В. М. Пагаевай, дайнай ба ажалай ветеран П. Ф. Суворовой дүрэ зурагуудые бүтээгээ. Имагтал дүрэ зурагуудташье бэшэ, мүн пейзажна бүтээлдээшье ажалша хүнүүдые уран зураашаднай харуулдаг гээшэ. Анхарагты, энэ В. Гончарай «Малшад», В. Грищенкын «Сабшалан дээрэ», Ю. Чирковой «Мүнгэшэ дархашуул», Т. Шантановагай «Минии үетэн»... Мүнөө үеын совет хүниие зураглаһан иимэ бүтээлнүүдые бараниинь тоолоһонойшье үлүү хаш. Хэмнайшье сагай түргэн гүйдэлые зүбөөр мэдэржэ, мүнөө үеын хүн тухай өөрынгөө пангин үгые хэлэхээ оролдохо бэзэ. Энэ тоосоото выставкэмнай хэр амжалтатайгаар үнгэрхэнь гээшэб, һаяхан бүтээгдэһэн, тиимэһээ сэдьхэлдэмнай аһан үнэтэйгөөр һанагдажа байһан бүтээлнүүдыемнай харагшад ямараар сэгнэгшэ ааб гэжэ хүн бүхэмнай сэдьхэлээ доһолгон хүлеэнэ бшуу.

Б. ДОРЖИПАЛАНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай мэдээжэ уран зураашад Б. С. Садыков, И. Х. Алтаев гэгшэд выставкэдэ табигдаха зурагууд тухай хөөрэлдэжэ байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Номой таг

ҺОНИРХОН УНШАМААР

М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын хизаар ороноо шэнжэлгын болон үндэһэн литературын таһагта ороһон нэгэ хэды номуудые танай анхаралда дурадханабди.

В. В. Беликовэй «Хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ Буряад ороной хүдэлмэришэн ангиин соёлой болон техническэ талаар бэлэдхэлые дээшэлүүлхэ тухай» (Улаан-Үдэ, Буряадай номой хэблэл, 1980.) гэһэн номые харая.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ Буряадай АССР-эй хүдэлмэришэдэй соёлой болон техническэ эрдэмэй, болбосоролой хэмжээнэй ургалтые энэ ном соо харуулха һэдэлгэ автор хэнэ.

Буряад ороной хүдэлмэришэн ангиин тоогой болон шанарай талаар ургалтын асуудалнууд, һуралсалай ба соёлой хэмжээе дээшэлүүлхэ гол шэглэлнүүд, эрдэм, техникын дэбжэлтын үедэ тэрэнэй мэргэжэлые һайжаруулха тухай асуудалнууд тус ном соо шэнжэлэгдэнэ.

1972—1975 онуудта Буряадай ниитын эрдэмэй институдай хэһэн социологическа шэнжэлгэнүүд, Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин архивай материалнууд ба ниитын эмхи зургаануудай, предприятинуудай документнүүд энэ ном соо хэрэглэгдээ.

Буряадай республикын хүдэлмэришэн ангиин түүхээр һонирходог уншагшадта, түүхэшэдтэ ба пропагандистнуудта энэ ном зорюулагдана.

Мүнөө үеын гол асуудалнуудтай нягта холбоотой хүдэлмэри ябуулха хэрэгые этнографууд бэелүүлхэ зэргэтэй.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэдэй согсолһон «Буряад зоной ажабайдал мүнөө үедэ ба урдандаа» (Улаан-Үдэ, 1980) гэһэн суглуулбари соо буряад зоной ниитын, гэр бүлын, ажаһуудалай материальна шэнжэлэл болон документнүүд үгтэнхэй. Мүнөө үеын ажабайдалай ёһо гуримууд, буряад зоной урданай сагтай холбоотой ёһо заншалнууд, шажан мүргэлэй асуудалнууд тухай энэ ном хөөрэнэ.

Баргажанай заповеднигтэ ургадаг ургамалнууд удаан саг соо шэнжэлэгдээгүй байгаа.

«Баргажанай дабаанай урда талын ургамалнууд» (Новосибирск, Сибириин отделениин «Наука» хэблэл, 1981) гэһэн номой автор Л. Н. Тюлина хадаа Нарһата, Баньяа, Шигнанда, Ехэ Чивыркуй болон бусад бага голнуудай оршондохи талые шэнжэлһэн байна.

Заповедник соогоо суглуулһан материалнуудые хэрэглэн, 5 томо статья тэрэ бэшэһэн юм.

Тус ном хадаа Байгалай хойто хормойн ургамалнуудай янза янзаараа хубаарһан онсо шэнжэнүүдтэ зорюулһан статьянуудай үргэлжэлэл болоно.

Геоботанигуудта, ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ, географуудта, хизаар ороноо шэнжэлэгшэдтэ энэ ном зорюулагданхай.

Республика дотор тэжээл бэлэдхэлгын мүнөө үеын байдал «Тэжээл бэлэдхэл мэргэжүүлэн хүгжөөхэ замууд» (Улаан-Үдэ, Буряадай номой хэблэл, 1980) гэһэн П. И. Бировай брошюра соо харуулагданхай.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ энэ брошюра һонирхолтой байха. М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекэдэ гү, али библиотекэнүүд хоорондын абонементээр эдэ номуудые абажа, хүдэлмэридөө хэрэглэжэ шадахат.

И. ЦЫДЕНОВА,
библиотекарь.

ТАСС АПН — ХИЛЫН СААНАҺАА

НАЙДАБАРИТАЙ, БАТА БЭХИ АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Кремльдэхи сайлалгын үедэ КПСС-эй ЦК-ган Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ле Зуанай хэлэһэн үгэнүүд, совет-вьетнам хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд бүхы дэлхэй дээрэ ехэ һонирхол үүсхэбэ. Гадаадын олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүд тэдэ үгэнүүдые тодорхойгоор найруулха, үргэнөөр шэнжэлхэ зуураа, нигэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ: дэлхэй дээрэхи политическэ оршон байдалые заһаруулха, хөөрэлдөө хэһэнэй үндэһөөр арсалдаатай асуудалнуудые шиидхэлгын оно мүр тэсэмгэйгээр бэдэрхэ гэжэ социалис гүрэнүүдэй оролдодог байһанай, шахардуу байдал һуларуулгын, буу зэбсэгүүдые хуряалгын, бүхы гүрэнүүдэй хоорондо амгалан харилсаа холбоо тогтоолгын хэрэгтэ тэдэнэн хэлбэришэгүй үнэн байһанай эли тодо шэнэ гэршэ болоно.

Ханойн бүхы газетэнүүд Ле Зуантай Л. И. Брежневэй хани халуунаар, аха дүүгэй ёһоор уулзаһан тухай мэдээсэлнүүдые, энэ уулзалгые харуулһан фотозурагуудые түрүүшынгээ хуудаһануудта тунхаглаа.

КПСС-эй XXVI съезд 80-лад онуудта бэелүүлэгдэхэ амгалан байдалай үргэн ехэ программа хараалһан байгаа гэжэ Л. И. Брежнев тусхайлан тэмдэглээ,—гэжэ **Монголой радиогой шэнжэлэгшэ** тэмдэглэнэ.

«Амгалан тайбан байдал бүгэдэнэй уг зорилго болохо ёһотой. Тон адли һанал бодолнуудтай байба. Вашингтоной ба Пекинэй политика оршон байдалые түбэгтэй болгоно. Азидахи аюулгүй байдалай түлөө» гэһэн гаршагуудтайгаар **Чехословакиин газетэнүүд** Л. И. Брежневэй, Ле Зуанай үгэнүүдые тунхаглана.

Шэнэ, бүри аюултай зэбсэгүүдые бүтээлгэһээ арсахые Советскэ Союз саг үргэлжэ уряална гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, **«Нью-Йорк таймс»** газетэ Кремльдэхи сайлалгын үедэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн: «США-гай ба НАТО-да хабаададаг бусад гүрэнүүдэй мэдэлдэ тиимэ зэбсэгүүдэй бии болгогдоходонь, бидэ хамаагүйгөөр хандахагүйбди. Тиимэ ушарай тохёолдоо һаань, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд тэрээндэ харюусахаар юумэнүүдтэй болохо байха» гэһэн үгэнүүдые дурдана. **Лондоной «Таймсын»** һанамжын ёһоор, совет хүтэлбэрилэгшын энэ мэдүүлгэнь нейтронно зэбсэг бүтээжэ эхилхэ гэһэн Вашингтоной шиидхэбэриие хараада абана.

Л. И. Брежнев үгэ хэлэхэдээ, «Советскэ Союз сэрэгэй талаар баруун тээхи оронуудһаа булюу болохо арга бэдэрдэггүй, харин шэнэ, бүри аюултай зэбсэгүүдые бүтээлгэ зогсоохые дурадхана гээд дахин тусхайлан тэмдэглээ»— гэжэ **Баруун Германиин «Кельнер штадт-Анцайгер»** газетэ тэмдэглэнэ.

«Л. И. Брежнев сэрэгэй талаар булюу болохые бэшэ, харин буу зэбсэгүүдые хуряалгын замаар дабшахые дурадхана» гэһэн гаршагтай мэдээсэл **Италиин «Унита»** газетэ тунхаглаба.

Амгалан тайбан байдалай аша туһада, Азиин гүрэнүүдэй хоорондо үнэхөөр һайн хүршэ ёһоной харилсаа бэелүүлхэ хэрэгтэ Японой зүгһөө бүтэмжэтэй оролдолго гаргахыень СССР-эй ба СРВ-гэй хүтэлбэрилэгшэд хүсэдэг байһанаа элирхэйлээ, — гэжэ **Японой «Асахи»** тэмдэглэнэ.

Индитэй харилсаа холбоо бэхижүүлгые Советскэ Союз ба Вьетнам ехэ удха шанартайда тоолоно. Хоёр гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд Индонезитэй, Малайзитай, Азиин эб найрамдалтай байхые хүсэдэг бүхы оронуудтай хани барисаа хүгжөөхэ ба бэхижүүлхые мүн лэ хүсэнэ, — гэжэ **Индиин «Пэтриот»** газетэ тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

СОЁЛОЙ АЖАЛ ЯБУУЛАГШАДАЙ УРЯА

ГАВАНА. Холбоото Штадуудай захиргаанай дай жүрөөдэдэг, ээрхэг түримхэй хараа бодол бүгэдэ ниитын амгалан тайбан байдалда, тэрэшэлэн Латинн Америкын арадуудай хуби заяанда ехэ аюул тохёолдуулна. Энээн тухайдань Латинн Америкын ба Карибска далайн оршон тойронхи оронуудай соёлой ажал ябуулагшадай эндэ болоод, тараһан уулзалгада хабаадагшад мэдүүлбэ. Энэ түбиин 300 шахуу уран зохёолшодой, уран зураашадай, композиторнуудай, киногой хүдэлмэрилэгшэдэй, эрдэмтэдэй, уран мэргэжэлтэ интеллигенциин, бусад түлөөлэгшэдэй нэгэ һаналтайгаар баталан абаһан түгэсхэлэй деклараци дотор ингэжэ тэмдэглэгдэнэ гэбэл: имагтал США буу зэбсэгүүдые захагүй түхеэрхэ үрдилдөө дэбэргэнэ. Нейтронно зэбсэг олоор бүтээжэ эхилхэ гэһэн Вашингтоной һаяын шиидхэбэри буу зэбсэгүүдые хуряаха саашанхи арга боломжонуудые хаахаһаа гадна, мүн хүн түрэлтэнэй оршон байлгада ехэ аюул тохёолдуулна.

Уулзалгада хабаадагшад США-гай соёлой ажал ябуулагшадта, тус ороной бүхы арад зондо тусхай бэшэгтэйгээр хандаба. Тиихэдээ Рейганай захиргаанай ээрхэг түримхэй хараа бодол бурууршаан, эдэбхитэйгээр тэмсэхыень уряална.

Уулзалгада хабаадагшад Америкын арадуудай бүрин эрхэтэ байдалай түлөө тэмсэхэ соёлой ажал ябуулагшадай саг үргэлжын комитет тогтоохо тухай шиидхэбэри түгэсхэлэйнгөө заседани дээрэ баталан абаа. Эндэхи нютагай арадуудай сүлөөтэ, бүрин эрхэтэ байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа Латинн Америкын соёлой ажал ябуулагшадай оролдолго хүсэлэлгые залан толгойлхо, американ империализмын ба хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудые эрид шууд элиршэлхэ гээшэ комитедэй зорилго болоно.

ЯПОНОЙ ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТОКИО. Киодо Цусин агентствын мэдээсэлһэнэй ёһоор, Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Сонода парламентын дээдэ палатада үгэ хэлэхэдээ, Алас-Дурна зүгтэ нейтронно зэбсэгээ тараан тодхохо гэһэн Холбоото Штадуудай һанаашалгые буруушааба. Тиигээ һаань, тус райондохи шахардуу байдалые бүри түгшүүрилтэй болгохо гээд мэдүүлээ.

Иимэ зэбсэг Алас-Дурна зүгтэ тараагдан тодхогдожо магад гэһэн Пентагоной түлөөлэгшын мэдүүлгые С. Сонода шүүмжэлбэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ГЭШҮҮД ХОМЕЙНИТЭЙ УУЛЗАА

ТЕГЕРАН. Иранай премьер-министр Махдави-Кяни правительствын бүхы гэшүүдээр үдэшэгдэн ерэжэ, Иранай Исламска Республикын хүтэлбэрилэгшэ аятолла Хомейнитэй уулзаба. Тэрэниие Министрнүүдэй кабинедэй гэшүүдтэй танилсуулха зуураа, засагай программа М. Бахонарай правительствын баталан абаһан хэбээрээ үлэхэ гэжэ Махдави-Кяни мэдүүлнэ. Иратгай зэбсэгтэ тулалдаан тухай асуудалые шиидхэлгэ, дотоодын аюулгүй байдалые хангалга, ороной экономическа байдалые заһаруулга гол зорилгонууд байһаар.

Ороной аюулгүй байдалые хангаха асуудалай удха шанарые премьер-министр онсолон тэмдэглэхэ зуураа, ниитын гурим хангалгын түлөө харюусадаг бүхы хүнүүдэй оролдолго хүсэлэлгэнүүдые залан толгойлхо шухала байһанда Хомейниин анхарал хандуулба. Холбоото Штадууд Иранай гол дайсан байһаар гэжэ Махдави-Кяни мэдүүлээ.

Хомейни харюугай үгэ хэлэхэдээ, баруун оронуудай Иранда харша хэблэл ба радиогой хорото номнол тушаа тогтоод, Иранай гүрэн түрын байдалай тогтуурингүй болоһон тухай, ехэ аюулай тэрээндэ тохёолдоһон тухай зэрэб үгэнүүдые буруушааба. Хорото ябуулганууд ороной түбшэн ба аюулгүй байдалые һандаажа шадахагүй гэжэ мэдүүлээ.

Империалис хүсэнүүдэй харша ябуулгануудые хэбэшье, иран арад ерээдүйн һайн байдалай түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлхээр шиидэнхэй гэжэ Хомейни тусхайлан тэмдэглэбэ.

СРВ-гэй МИД-эй ДУРАДХАЛЫЕ БУРУУШААБА

ПЕКИН. Вьетнам-хитадай хөөрэлдөөнүүдэй гурбадахи шатые һаяар һэргээхэ тухай СРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын тодорхой дурадхалые Хитад дахин буруушааба. СРВ-гэй правительство Индохитадта, Зүүн-Урда Азида амгалан тайбан, тогтууритай түбшэн байдал сахилгын аша туһые үндэһэ болгон, сентябрьда гү, али Хитадай талын бэлэн бэшэ байгаа һаань, — байгша оной дүрбэдэхи кварталай эхеэр һэргээхые дурадхаһаниинь элитэ.

Энэ асуудалаар Хитадай МИД-эй эндэ тунхаглаһан нота дотор хөөрэлдөөнһөө арсаха ямар нэгэн үндэһэ баримтатан шалтагаан дурдагданагүй, харин Вьетнамай Социалис Республика тушаа хардалга гүрдэлгэтэ үгэнүүд лэ хэлэгдэнэ.

«ЗАЛУУШУУЛ—ЗАЛУУШУУЛДА»

БАМ-ай хүдэлмэришэдые хангаха зорилготойгоор киногой залуу артистнууд, совет искусствын бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Улаан-Үдэдэмнай айлшалан ерэбэ. Нэн түрүүн Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо «Залуушуул — залуушуулда» гэhэн кинофестиваль үнгэрэбэ.

Советскэ Союзай Герой, эхэнэрнүүдэй гвардейскэ 46-дахи полкын лётчик байhан, кинорежиссёр Е. А. Жигуленко энэ бүлэгые хүтэлбэрилнэ. «Мосфильм» студиин түлөөлэгшэ, ахалагша редактор И. П. Виноградов, М. Горькиин нэрэмжэтэ киностудиин режиссёр С. Никоненко, артистнууд Е. Воронина, А. Свиридова, А. Фатюшин гэгшэд энэ бүлэгтэ оролсоно.

Евгения Андреевна Жигуленко залуу уран бэлигтэнтэй танилсуулха зуураа, тэдэнэй наадаhан кинонуудые дурдаба. Е. Воронина «Трын-трава», «hүни болоhон ушар» гэhэн фильмүүдтэ, А. Фатюшин «Хабарай уряа», «Нюдэнэй нулимсада Москва этигэдэггүй» гэhэн фильмүүдтэ наадаhан байна. Харин бултанда мэдээжэ киноартист С. Никоненко «Сүлөөлэлгэ», «Поэт, дуугаа хангюурда» гэhэн фильмүүдтэ наадаhан, мүнөө кино найруулан табижа эхилэнхэй гэжэ Е. А. Жигуленко тэмдэглэбэ.

«Мосфильм» студида 4 жэлэй саана залуу режиссёрнуудай туршалгын бүлэг байгуулагдаа юм. Энэ бүлэгые Иван Петрович Виноградов хүтэлбэрилнэ. Энэ бүлэгэй найруулан табиhан «Шелковица» гэhэн хоёр хубиhаа бүридэhэн шог зугаата фильм харагшадта дурадхагдаба. З. Халафянай номоор табигдаhан тус фильм манай мүнөө үеын ажабайдал тухай хөөрэнэ, хүршэ айлнуудай харилсаа холбоое шогтой хүхюунээр, урин дулаанаар харуулна.

—Бидэ hүниндөө 10—12 дахин ниидэгшэ hэмди,—гэжэ Е. А. Жигуленко хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Хүүргэнүүдые бомбододоr байгаабди. Эсэшэнхэйнүүд гэдэргээ бусажа ерээд, кабина сооhоо гараха тэнхээгүй байгша бэлэйбди. Олон нүхэд басагадни дайнда ¥осороо, шатаа... Хамтадаа 25 мянга дахин ниидэhэн байнабди. Бидэнэй дундаhаа эрэлхэг зоригто 23 эхэнэр-летчик Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Би тиихэдэ ойролоо 18 наhатай байгааб, — гэжэ Евгения Андреевна сэдьхэлээ хүдэлгэн дурсаба.

Энэ полкдо алба хэhэн эхэнэрнүүдэй мүнхын дурасхаал болгон, Илалтын hайндэртэ жэл бүри уулзадагбди гэжэ мэдээсэбэ.

Кинофестивалиин түгэсхэлдэ Е. А. Жигуленкын сценаряар табигдаhан «В небе ночные ведьмы» гэhэн фильмые суглараагшад hонирхон хараба. Гайхамшагта летчик эхэнэрнүүдэй полкын дайшалхы замтай, ажабайдалтай, инаг дурантай энэ фильм танилсуулна.

Энэ фильмдэ түрүүшынхеэ хабаадаhан, кинодраматург мэргэжэлтэй А. Свиридова техник Антонида Жуковагай рольдо ехэ hонирхолтойгоор наадаhан байгаа.

— Кинодо түрүүшынхеэ наадааб, ехэ hонин байна, тиигээд энэ украин басаганай образ зүбөөр гаргахые оролдооб,—гэжэ Александра Свиридова хөөрэнэ.

С. Никоненкын найруулан табиhан «Цыганское счастье» гэжэ киногой премьерэ городоймнай «Дружба» кинотеатрта болобо. Энэ фильмдэ наадаhан Е. Воронинатай харагшад танилсаа. Залуу артистнууд БАМ-ай Буряадай участогай барилгашадтай уулзахаяа мордобо.

Б. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев Ц. А. Балбаровта шагнал барюулжа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

соёлой hонин

ХЭЖЭНГЭhЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ:

Хэжэнгын соёлой байшангай агитбригада үбhэшэдые, механизаторнуудые hонирхолтой концертээр долоон хоногтоо нэгэ дахин хангана. Энэ агитбригадын бүлэгтэ хүүгэдэй хүгжэмэй түбэй hургуулиин багшанар З. Данзанова, О. Баяртуева гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Улаан-Үдэдэ hаяхан үнгэрhэн хүүгэдэй хүгжэмэй ба искусствын hургуулинуудай багшанарай конференциин үедэ ажалшадые hайнаар хангаhанайнь түлөө Хэжэнгын хүүгэдэй хүгжэмэй түбэй hургуулида вымпел барюулагдаа юм.

Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ П. Ц. Доржиева, В. Содбоева гэгшэд концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. «Первомайский», Хэжэнгын совхозуудай ажалшадые агитбригада hаяхан хангаба. Энэ агитбригадые Степан Дабаев хүтэлбэрилнэ.

* * *

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын театрай бүлэг залуу артистнууд Хэжэнгын райондо айлшалба. Н. В. Гоголиин «Гэрлэлгэ», Б. Дагбаевай «Найдал» гэhэн зүжэгүүдые Хөөрхэ, «Эдэрмэг», Могсохон нютагуудай ажалшадта тэдэнэр харуулаа. С. Шарапова, О. Дашиева, В.Самбуев, Б. Будаев болон бусад залуу артистнуудай наадые харагшад халуунаар угтаhан байна.

С. МИХАЙЛОВА.
Хэжэнгын районой соёлой таhагай эмхидхэлэй-методическа түбые даагша.

ЭДИР ЭДЭБХИТЭН

Хяагтын хүгжэмэй училищиин агитбригадын гэшүүд саг үргэлжэ хүдөөгэй ажалшадта концерт харуулжа байдаг. Эдэнэй дундаhаа мүнөөнэй эстрадна дуунуудые дууладаг Алеся Григорьевае онсолон тэмдэглэмээр. Тэрэ hайхан, ирагуу хоолойтой байхаhаа гадна, өөрөө аккордеон дээрэ наададаг юм.

Алеся клубай хүдэлмэрилэгшэ болохо гэжэ шиидэhээр үнинэй. Эсэгэнь—Николай Корнеевич Григорьев Хяагтын соёлой байшангай директорээр хүдэлхэ үедөө басагандаа өөрынгөө шунал дамжуулhан байна. Мүнөө үедэ Николай Корнеевич районой киносетиин директорээр томилогдонхой. Зүүн Сибириин соёлой институдые заочноор дүүргэhэн намтартай.

Дуу, хатарта дуратай Алеся Григорьева найман жэлэй ба хүгжэмэй hургуулинуудые дүүргэhэнэй удаа хүгжэмэй училищида hуралсахаар ороо юм. hайнаар hурадаг, интын ажабайдалда, уран hайханай коллективэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг hэн тула тэрэ районой соёлой таhагай үмэнэhөө Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Григорьева.

Авторай фото.

БАЯР ЁhОЛОЛОЙ ҮДЭШЭ

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическа театр соо баярай суглаан уржадар болобо. Республикымнай партийна болон совет эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, Соёлой министерствын хүдэлмэрилэгшэд, театрай артистнууд эндэ сугларaa.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев баярай оршон байдалда амаршалгын үгэ хэлэжэ, Арадуудай Хани барисаанай орден тус театрай директор, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ц. А. Балбаровта барюулба.

Мүн С. Д. Хажитов болон Н. Г. Токуреновада Буряадай АССР-эй арадай артист гэhэн нэрэ зэргэ олгоhон тухай үнэмшэлгэнүүд барюулагдаба.

Гүрэнэй үндэр шагналда, нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэhэн зохёохы ажалтанай зүгhөө Ц. А. Балбаров үгэ абажа, СССР-эй, мүн Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойе угтаха, театрайнгаа 50 дахи сезоние нэрэтэй түрэтэйгөөр нээхэ гэжэ коллективэйнгээ бэлдэжэ байhан тухай хөөрэбэ. Түгэсхэлдэнь театрай партийна эхин организациин секретарь, РСФСР-эй габьяата артист Ц. П. Пурбуев үгэ хэлэхэдээ, ажалай амжалта хүсэжэ, үндэр хайрада, нэрэ зэргэдэ хүртэhэн нүхэдөө хани халуунаар амаршалаа.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.

ХЭДЭХЭН ҮГӨӨР

△ Буряадай филармониин дуу, хатарай «Байгал» гэжэ ансамблиин артистнууд эдэ үдэрнүүдтэ Хяагтын районой хүдөө нютагуудта уран бэлигээ харуулжа ябана. Таряа ба үбhэ хуряалга дээрэ хүдэлжэ байhан механизаторнууд, ажалшад, малшад тэдэнэй гүйсэдхэhэн ород, буряад арадай дуунуудые, дүлэтэ хатарнуудые халуун альга ташалгаар угтана.

△ Москваhаа ерэhэн пианистка Гита Атласман Мухар-Шэбэрэй районой хүгжэмэй hургуулиин hурагшадтай уулзаhан, тэдээндэ зорюулжа, концерт харуулhан байна. Хэдэн хоногто энэ райондо байха зууралаа, бэлигтэ хүгжэмшэн үшөө хэдэн концерт табиха юм.

△ Красноярска хизаарhаа ерэhэн «Серпантин» гэжэ нэрэтэй циркын артистнуудай бүлэг эдэ үдэрнүүдтэ Сэлэнгын районой Тельманэй, Кировэй нэрэмжэтэ совхозуудай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшадта бэлиг шадабаряа харуулба. Уран hайханай самодеятельностиин хизаарай харалга дээрэ түрүүшын hуури эзэлжэ, ондоо областьнуудта айлшалха эрхэдэ хүртэhэн уран шадабаритание хүдөө нютагуудай ажалшад халуунаар угтаба.

БАЙГАЛАЙ БУУРАЛ ЗҮРГЭНҮҮДЭЭР...

Ехэ Байгалай дэргэдэ бишыхан Байгал — Шэбэрхын гарамые эгээл иигэжэ нэрлэмээр ха. Сахалинуудай ба Ехэ-Колтыгей гэhэн аралнууд, Могойто, Алганата, Крутая, Фертик гэhэн тохойнууд энэ булангай юрэ бусын шэмэглэлнүүд мүн. Хотирхой дүрсэтэй тохойнууд, халуун аршаанууд эндэхи газарай түхэл шарайе өөрсэ шэнжэтэй болгодог.

Ехэ-Колтыгей аралай алталиг шара элhэтэй эрьедэ катернай дүтэлбэ. Сэхэ урдамнай эрид ташалан эхилжэ, орой дээгүүрнь ургаhан шэдхэ мододы, баруун талаарнь зурыhан шушуур элhэтэй зүргэхэниие обёорбобди. Энэ зүргэхэн доошоо уруудан буужа, далайн долгин соо орожо хороhондол, үгы болошоно. Зүүн тээгүүр, элhэтэ гангын захаар ганса нэгэн модон ургана. Нүхэдэйнгөө баруулхада, би эгсэ ташалан өөдэ зүдхэн гаража, гарамые айар дээрэhээ хаймадан харабаб. hалхинда саг үргэлжэ hамнуулhан, hэжүүлhэн мүшэртэй барьягар томо шэнэhэн, тээ доро — уhанай елэгэр нюруу зай захагүй нэмжынэ. «Байгал дээрэ хараха гэhэн юумэмни энэл ха даа», — гэжэ hанаадхибаб.

Сагаан далита сахалинууд эжэ эхигүй элинэ. Эдээндэл адли, энэ уудам дээгүүр элидэг hаа... Теэд ниидэхэ шадабаритай бэшэ, харин шулуун шэнги халихал заяатай хадаа яахабши... Аюулhаа саашалхал хэрэгтэй. Ойлгомторгүй гэшхээл hаа, оршолоной хүнэhэн болошохо ха юмши.

Аралай ой модолиг тэшалангые үнгын ургамалай хибэс бүрхөөнэ. Нёдондоной ногоон шарлан улайна. «Монголой сай» гэжэ нютагай хүн зоной дунда хэлсэгдэдэг набша намаа хүрилэнхэй. Олон ургамал гансал эндэл ургадаг, хоморой шухаг гэжэ мэдэрэгдэhээр үнинэй.

Сахалинуудай аралда ошоходомнай, дали жэгүүрээд зай захагүй орой дээгүүрнай эрьелдэн ниидэжэ, бэе бэедээ сошордомо дохёо дуулгахандал хашхаралдана.

Хабсагайн хушуунуудта уурхайнуудаа заhажа байhан газартань хүрэхэдэмнай, бүришье эршэмтэй түргэнөөр элижэ, шанга, абьяастай дуутай болобо. Хажуудаа ябаhан хүнэй юу хэлэhые ойлгохын аргагүй. Сагаан далинуудай эргэлдээн хаа-яагүй: хабсагай дашье, хабшалдашье... Зариманиинь сагаахан мойсуудай болон бэеэ хуряагаад, доошоо хиидэшэнэ. Хёрхо шуран загаhашад ха юм даа. Бишыхан дальбараануудынь хүhэг шулуун соогуур хүдэлсэгүй дуугайхан хороод hуунa. Тэдэниие барихые hэдэхэдэмнай, согсогонолдон hүрэлдэжэ, хабшал забhар соо хоргодошоно. Зарим уурхайнуудтань дальбараанууд үшөө гараадүй, хоёр-гурбан томо үндэгэн байна. Иимэ барилганууды уурхайшье гэхээр бэшэ, юрэл нёдондоной хагдаар хушагдаhан багахан нүхэнүүд лэ ха юм. Шубууд Байгалай ажамидаралые hэргээн hэрюулhэндэл hанагдана. Илангаяа загаhа баридаг суднануудые дахахадань, сагаан уры урдана гү гэхээр байдаг.

Хэдэн тээhээ ой модолиг добуунуудаар хүреэлэгдэhэн Могойто гэhэн тохойдо айлшалжа, халуун аршаануудайнь шанарые үзэбэди. Нэн түрүүн тохойн уhанда шунгабабди, бэеэ сэлмээн умбаабди. Дулаан гээшэнь, ехэл зохидоор бэе жэгиэнэ. Удаань хадын хормойдохи модон байрада ороходомнай, халуун уhанай уурал бааяна. Эм домто аршаан 40 градусhаа дээшэл температуратай хаш гэжэ тухайлмаар hэн. «Ухайш даа, яаhан аятай гээшэб!» — гэлдэжэ, бэеэ урэжэ байтарнай, зүүн тээhээмнай, шэхэнэйм тэн багаар бүхэнhөө хоёр сабшалаагүй нюдэн сэхэ гэтэшэнхэй, үзүүртээ hалаатаhан хэлэн зуралзажа байба. «Могой!», Могойто тохой!» гэhэн болон сахилгаан шэнги зуралзан ухаандам мүндэлэн сасуу, тэрэ зандаа унтаршаба. Юуб гэхэдэ, могойн толгой дээрэхи хоёр шара толбо обёоржорхёод, аймхай хорогүй уж гээшэмнай hонюушархаа ха юм гэжэ ойлгоо бшууб.

...Онгоной тохойдо хонолгондоо түхеэрбэбди. Шэрхэгээ арбайлгаад, хоншоорооо уhа хадхан хэбтэhэн бодон гахайн түхэлтэй энэ тохой дээрэ одо мүшэтэ үдэшые үнгэргөөбди. Шэбэрхын гарамай шэлэ хаданууд, шаг шууяатай сахалинууд, шэдитэ энэ hүни сэдьхэлдэмнай бүхөөр хадуугдажа, хэзээ нэгэтэ зүүдэндэмнай эрьен ерэхэл.

В. АЛЕШКА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сахали шубуудай орон соо.

Авторай фото.

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь сентябриин 1-нэй, 3-най, 9-нэй номернуудта).

СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. СССР-эй болон Малагасийска Республикын командануудай хоорондо нүхэд ёhоной мүрысөөн Мадагаскар арал дээрэ болобо. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй соведэй суглуулагдамал команда оронойнгоо спортын нэрэ хүндые эндэ хамгаалhан байгаа. Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Василий Миланханов тус бүлгэмэй Түбэй соведэй командын бүридэлдэ орожо барилдахадаа, илажа гараба.

* * *

Дүрэ буляалдаалгын барилдаагаар «Локомотив» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөн Гомель хотодо болобо. ЛВРЗ-гэй спортклубай тренер, спортын мастер Цыденжаб Гулгенов бүхы уулзалгануудтаа илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент, спортын мастерта кандидат В. Никульшинов — хоёрдохи, багшанарай институдта hурадаг Ж. Сосоров дүрбэдэхи hуури эзэлhэн байха юм. Сентябриин тэн багта Харьков хотодо үнгэргэгдэхэ ВЦСПС-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор тэдэ hуралсал hорилго хэжэ байна.

* * *

Залуушуулай дунда дүрэ буляалдаалгын барилдаагаар «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Воронеж хотодо үнгэргэгдэжэ, хори гаран командын 200-гаад бүхэшүүл хабаадаба. Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй хүдэлмэрилэгшэ, спортын мастер Цыдып Иванов илажа, Россоведэй чемпион болобо. Спортын мастерта кандидат Максим Цыдыпов эдэбхитэй hайнаар барилдажа, хоёрдохи hуурида гараа. Воронежой бэрхэ мастер С. Масьяновые тэрэ шүүгээ. Мастерта кандидат Сергей Пермяков бронзо медаляар шагнагдаба.

hУР ХАРБАЛГА. Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер К. Эрдынеев («Спартак») hүүлэй үедэ хэдэн мүрысөөндэ хабаадахадаа, амжалта түйлаhан байна. «Спартак» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө Могилёв хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ М-2 упражненеэр харбахадаа, 2336 очко абажа, гурбадахи hуури эзэлбэ. Эндэ тэрэ 70 метртэ эрхимлээ. Удаань Москвада үнгэргэгдэhэн ВЦСПС-эй мүрысөөндэ К. Эрдынеев 2358 очко абажа, наймадахи hуурида гараhан байна.

* * *

Спортын мастер Ольга Воронина РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, сентябриин 11—14-дэ Кишинев хотодо үнгэргэгдэхэ залуушуулай дунда СССР-эй чемпионадта хабаадаха юм.

ШАТАР. «Ташкентын намар» гэhэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй шатаршад, спортын мастерта кандидадууд С. Намжилов, А. Алексеев хабаадажа байна.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Орёл хотодо болобо. Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастерта кандидат Владимир Ковалёв 800 метрэй зайда урилдахадаа, табадахи hуури эзэлбэ.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

△ Хүнгэн атлетикээр СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө Киев хотодо болоhон мүрысөөндэ оронноймнай 540 спортсмен хабаадаба. Энэ мүрысөөндэ манай республикаhаа уласхоорондын классай спортын мастернууд Татьяна Позднякова, Павел Яковлев гэгшэд хабаадаа юм. Эдэ хоёр 1500 метрэй зайда урилдахадаа, табадахи hуури эзэлээ.

△ Эдэ үдэрнүүдтэ Австрида уласхоорондын гурбан мүрысөөн үнгэргэгдэhэн байна. РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ ороhон Павел Яковлев, Александр Костецкий хоёр 1500 метрэй зайнуудта урилдахадаа, хоюулаа түрүүшын хоёр hуури эзэлhэн байба. Харин Инсбрук хотодо болоhон хоёрдохи урилдаанда хабаадаhан Павел Яковлев 1500 метрэй зайда хоёрдохи, Александр Костецкий дүрбэдэхи hуури эзэлбэ. Мүн Эбензи хотодо болоhон гурбадахи урилдаанда хабаадаhан Костецкий хоёрдохи, Яковлев дүрбэдэхи hуурида гараа.

△ Байгша оной сентябриин 18—20-ной үдэрнүүдтэ хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр уласхоорондын мүрысөөн ФРГ-дэ болохонь. СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаhан, уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова энэ мүрысөөндэ хабаадаха юм.

△ Хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Молдавиин ССР-эй ниислэл — Кишинев хотодо сентябриин хориноо эхилхэ. Эндэ РСФСР-эй «Трудовые резервы» бүлгэмэй суглуулагдамал командада оруулагдаhан манай республикын түлөөлэгшэд, спортын мастерта кандидадууд Николай Суворов, Виктор Вихров, Наталья Соболева гэгшэд хабаадаха.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Тэжээл бэлэдхэлдэ — саг үргэлжын анхарал» — түрүү бэшэг. «hогооборишье үбhэн — hүридэ нэмэри» «Поли, нуга сабшалангуудые ашаүрэтэйгөөр хэрэглэхэ. Хуряалгын үедэ үдэр, час, минута бүхэниие гамтайгаар ашаглаха. Техникээс шадамараар хүдэлгэхэ!» — материалнуудай суглуулбари. «Л. И. Брежнев Пен Совантай уулзаба» — ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Партийна комитедүүдтэ» — корреспонденцинүүдэй суглуулбари. «Табан жэлэй түрүүшүүл». «Үсэгэлдэрэйнгөө амжалтые мүнөөдэр арьбадхаха» — С. Богуславскиин статья. «Эртээнhээ бэлдэхэ» — Т. Волынцевагай корреспонденци. «Продукци ехээр абаhанай түлөө нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ зэргэтэй» —И. Тыжебровэй статья. «Россин автономито республиканууд» — суглуулбари. ТАСС-ай фото-мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаhанда. «Мүнөөдэр Буряадай уран зураашадай V съезд нээгдэхэнь» «Мүнөө үе сагаймнай шэнжэ хүнэй түхэл шарайда харагдаха ёhотой» — Н. Соктоевагай статья. «Уряалгүй хамгаалагшад» — АПН-эй корреспондентын хэhэн хөөрэлдөөн. «Бумбэрсэг дэлхэйн hонин» — ТАСС-ай суглуулбариhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Түрэл хизаарни. Байгалайм үмэнын нютаг» — байгаали, орон нютаг тухай материалнуудай суглуулбари. «Шэнэ hонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримтанууд» — суглуулбари. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Эдиршүүлэй зохёохы ажал». 10.35 — «Этигээн найдабаритай hэбшэ» hайн — уран hайханай фильм. 11.50 — Баримтата фильмүүд. 12.45 — Шэнэ hонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 16.40 — Арадай инструментүүд дээрэ наадагшадай бүхэроссин хоёрдохи конкурсын лауреат А. Зайкин наадана (баян).

Улаан-Үдэ. 17.15— «Байгал» — программа.

Орбита. 17.45 — «Ши хуули мэдэнэ гүш?» — эрхэ түлэй хөөрэлдөөн.

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Буряад орон 81» (буряадаар). 18.55— «Адресат: ТВ». 19.10 — «Эдир Сибирь» — киножурнал. 19.20 — «Саана». «Хүдөөдэ эршэтэ ажалай хаба эхилэнхэй».

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түбэй дэлхэйдэ». 20.00 — «Звучит арфа» — фильм-концерт. 20.25 — «Оронойтэрхалан дээрэ». Казахстанда ороохо тэрэ зээлгэе эмхидхэлгэ тухай. 20.25 — «Всем спасибо» — уран hайханай телефильм түрүүшынхиэ харуулдаг. 22.00 — «Время». 22.35 — «Искусствын уран бэлигтэн». Софико Чиаурели. 23.50 — «Мүнөөдэр — түбэй дэлхэйдэ». 00.05 — Хари гүрэнүүдэй эстрадын аялга дуунууд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Ленинград шадархи Тарасово» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.10 —«Мустай Каримай уран шүлэг». 13.40 — Түүхэ. 7 кл. «Манай Эхэ ороной газар дайдада байhан эртэ урдын гүрэнүүд». 14.10 — «Одо мүнөөдэ уншагша» — тележурнал. 14.55 — А. С. Пушкин. «Капитанская дочка». 7 кл. 15.25 — Түүхэ. 4 кл. «Чудская мүр дээрэ болоhон байлдаан». 15.50 — «Уран зохёолшод В. И. Ленин тухай» М. Прилежаева хөөрэнэ. 16.20 — «Эртэ эдэ сагай Русиин искусство» (1-дэхи дамжуулга). 16.50 — «Войди в мой сад» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Аюултай айлшан» — киноочерк.

Орбита. 17.15 — «Москва ба москвагаhхид».

Улаан-Үдэ. 17.45 — «Берингэй дуунууд» — фильм-концерт.

Орбита. 18.15 — «Хамтадаа бүлэ». 18.45 — Шүлэгүүд.

Орбита. 19.55 — Дамжуулгын программа. 20.00 — «Киногой аянаалагшадай клуб». 21.00 — «Амгалан мөөрсэгты, багашуулэ. «Самый маленький дождик» — мультфильм. 21.15 — Унанай спортоор Европын чемпионат. 21.45 — «Арадай айлнууд». 22.00 — «Время». 22.35 — «Один среди волков». (5-дахи серии) (Болгари).

УНШАГШАДТА hОНИРХОХО БАЙХАТ

ГАБРОВА ГЭЖЭ НЭРЛЭГДЭВ...

«ТИТАНИГЫЕ» БЭДЭРХЭЕЭ ГАРА...

ЭГЭЭЛ ҮНДЭР НАБ... ЯПОН

УРЯАЛГҮЙ АЙЛША...

ХУУРСАГ СООХИ БАЯ...

hаяхан эртэ урдын ... лоной hуурида малтал... хэ үедөө hандаргагд... хуурсаг сооhоо сулгы ... хоёр бугаас, алтан ха... найман агат, алтаар ... нохойн дүрсэ, гранат, ... хүхэ оюун болон үнэтэ ... бусад шулуугаар хэгд... хэдэн зуугаад hубhан ол... Эдэ зүйлнүүдhээ гадна, ... гэн болон алтаар хэгд... хаанай титим, амаа анга... hан луугай түхэл дүрсэтэй ... түрын hүлдэ тэмдэг ол... Ирагай археологуудай ол... эдэ баялигууд манай эр... урда тээхи 573-дахи ... Шэнэ Вавилоной хан ... засаг бариха үедэ, хабаа...

Редакторай орлогшо П. Н. НИМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-19, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. Н-03602. Заказ № 210. Индекс 50...